

BORVIDÉK FEJLESZTÉSI TANÁCS

HAGYOMÁNY - TERMÉSZET - MODERNITÁS

A Tokaji Borvidék Fejlesztési Programja Stratégiai Program

„Világhírű Borvidék 2030”

Készítette:

Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács Munkaszervezete

2021. szeptember

Tartalom

Bevezetés, tervezési folyamat.....	5
1. Célrendszer bemutatása.....	16
1. 1. Jövőkép.....	16
1. 2. Átfogó célok.....	17
1. 3. A horizontális célok bemutatása	19
1. 4. A Tokaji borvidék, mint sajátos adottságú terület	21
1. 4. Stratégiai célok	23
2. Prioritások leírása.....	27
2. 1. Prioritás: Prémium minőségű borkészítés és gasztronómia feltételeinek megteremtése.....	27
2. 1. 1. Dűlőúthálózat fejlesztés	28
2. 1. 2. Kutatás-fejlesztési tevékenység és innováció támogatása	29
2. 1. 3. A helyi, minőségi alapanyagok előállításának támogatása	30
2. 1. 4. A Tokaji borok hazai fogyasztásának pozicionálása.....	30
2. 2. Prioritás: Helyi gazdaságélénkítés	31
2. 2. 1. Mezőgazdasági termelést és értékesítést érintő fejlesztések.....	33
2. 2. 2. Erdőgazdálkodás	34
2. 2. 3. Ipari fejlesztésekhez kapcsolódó intézkedések.....	35
2. 2. 4. Kutatás-fejlesztés és innovációs tevékenységhez kapcsolódó intézkedések	36
2. 3. Prioritás: Világörökségi kultúrtáj védelme	37
2. 3. 1. Világörökségi Gondnokság működtetése és világörökségi feladatok ellátása	38
2. 3. 2. Világörökségi helyszínek, attribútumok megőrzése, turisztikai célú fejlesztése.....	40
2. 3. 3. Településkép formálása és védelme	40
2. 4. Prioritás: Szellemi örökség és kultúra ápolása	41
2. 4. 1. A borvidék, mint minőségi kulturális központtá válását célzó fejlesztések.....	42
2. 4. 2. Innovatív kulturális rendezvényhelyszínek fejlesztése, kulturális útvonalak és programkínálat kialakítása.....	42
2. 4. 3. Művészeti civil kezdeményezések és programsorozatok megvalósítása	43
2. 4. 4. Kreatív és kulturális iparhoz kapcsolódó tevékenységek fejlesztése	43
2. 4. 5. Gyerekek, fiatalok világörökség és kultúra, sport iránti érzékenyítése.....	44
2. 5. Prioritás: Egyedi természeti értékek megőrzése, fenntartható turizmus fejlesztés	44
2. 5. 1. Bodrog part rendezése, környezetileg fenntartható hasznosítása.....	45
2. 5. 2. A természet bemutatását célzó helyszínek kialakítása.....	46
2. 5. 3. A környezeti nevelést célzó helyszínek kialakítása	46
2. 6. Prioritás: Egyházi hagyományok ápolása	47

2. 6.1.	Egyházi épített örökség védelme	48
2. 6.2.	Zarándokutak és vallási hagyományokhoz kötődő programok fejlesztése.....	48
2. 7.	Prioritás: Kiegyensúlyozott oktatási és képzési struktúra kialakítása	48
2. 7.1.	Humán erőforrás-fejlesztés.....	49
2. 7.2.	Felsőoktatási képzésfejlesztés, tudományos ismeretterjesztés.....	50
2. 7.3.	Duális képzésfejlesztés	50
2. 8.	Prioritás: Turizmusfejlesztés.....	50
2. 8.1.	Szálláshely-szolgáltatás fejlesztés	52
2. 8.2.	Élményhelyek, témaparkok komplex fejlesztése	52
2. 8.3.	A kerékpáros turizmus feltételeinek javítása	53
2. 8.4.	Vízi turisztikai fejlesztések.....	53
2. 8.5.	Aktív turizmus fejlesztése, extrém sportok feltételeinek kialakítása.....	54
2. 8.6.	Falusi és agroturisztikai fejlesztések	54
2. 8.7.	Minőségi gasztronómiai vendéglátóhelyek kialakításának ösztönzése	55
2. 8.8.	Egészségturizmushoz kapcsolódó fejlesztések.....	55
2. 9.	Prioritás: Helyi közösségfejlesztés.....	56
2. 9.1.	Lakóhelyi közösségek fejlesztése, közösségi aktivitás erősítése	57
2. 9.2.	Helyi, települési, világörökségi és térségi identitás erősítése	57
2. 9.3.	Közösségi terek létrehozása, fejlesztése	58
2. 9.4.	Társadalmi kohézió és szociális háló erősítése.....	58
2. 9.5.	Közösségek gazdasági önszerveződésének erősítése	59
2. 10.	Prioritás: Települési környezet fejlesztése	59
2. 10.1.	Szociális, egészségügyi ellátás infrastrukturális fejlesztése	60
2. 10.2.	Települési közszolgáltatások fejlesztése	60
2. 10.3.	Közműellátottság javítása, energetika, klíma- és energiatudatosság növelése	61
2. 11.	Prioritás: Közlekedésfejlesztés	62
2. 11.1.	Gyalogos és kerékpáros fejlesztések	63
2. 11.2.	Közúti fejlesztések.....	64
2. 11.3.	Vasútfejlesztések.....	64
2. 11.4.	Légi közlekedési kapcsolatok fejlesztése.....	65
2. 11.5.	Környezetbarát közlekedési módok fejlesztése	65
3.	Célrendszer koherencia vizsgálata (táblázatok)	66
4.	A Programvégrehajtás kommunikációs és partnerségi terve.....	69
4.1.	Partnerségi terv	70
5.	Monitoring és értékelési terv	74
6.	A programmegvalósítás intézményrendszere, finanszírozási háttér	76

6. 1. Finanszírozási háttér.....	77
7. Tervezési folyamat és társadalmasítás leírása	84

Bevezetés, tervezési folyamat

A Tokaji borvidék kiemelt fejlesztési térsége az országnak, világörökségi kultúrtáj, nemzetgazdasági szempontból jelentős értékhordozó térség, kulturális szempontból egyedülálló tájegység. A Nemzeti Fejlesztés 2030 - **Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról szóló 1/2014. (I. 3.) OGY határozat 2014. február 7-i** módosításával megtörtént a Tokaji borvidék kiemelt térséggé nyilvánítása. Emellett jól ismert, hogy a Tokaji Borvidék 2002 óta UNESCO világörökségi helyszín (Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj), amely egyedülálló, fejlesztése nemzetközi szempontból is elengedhetetlen. A világörökségi cím, a világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvény megköveteli, hogy ami nemzeti érték és nemzetközi érdeklődésre tarthat számot, a tervezés során prioritásként szerepeljen. A törvény értelmében a világörökségi terület védelme, fennmaradása és értékőrző használata közérdek.

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény intézményi háttérrel biztosít a térség fejlesztési feladataira. A törvény 15. számú bekezdése (2014. évi XVI. törvény 264. § (9). Hatályos: 2014. II. 25-től.) alapján a területfejlesztési koncepció és program kidolgozását és más közös területfejlesztési feladatokat a térségben a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács látja el.

A fentiek mellett Tokaj-Hegyalja szerepének nemzeti szintű fontosságát a Kormány további dokumentumokban is megfogalmazta. A Kormány, a BOR-VIDÉK Tokaj-Hegyalja Nemzeti Program előkészítéséről szóló 1981/2013. (XII.29.) Kormányhatározatban foglaltak értelmében célul tűzte ki a Tokaji borvidék térségének, vagyis a hozzá tartozó 27 település természeti, társadalmi, gazdasági és kulturális környezetet egyaránt érintő, az ökológiai egyensúly fenntartásával történő komplex fejlesztését. Éppen ezért különösen fontos, hogy társadalmi és gazdasági helyzetének megfelelő, környezeti adottságaihoz leginkább illeszkedő programok, fejlesztési tervek készüljenek. Emellett turisztikai szempontból kiemelt térségként került megnevezésre: 2020-ban (a korábbi, 2016. évi Tokaj-Felső-Tisza-Nyírség kiemelt turisztikai térséget módosítva) a Kormány átalakította hazánk turisztikai térképét és a turisztikai térségek meghatározásáról szóló 429/2020. (IX. 14.) Korm. rendeletnek megfelelően Magyarországon 11 turisztikai térséget jelölt ki, amelyben Tokaj és Nyíregyháza turisztikai térség önálló fejlesztési célterületként és desztinációként került nevesítésre.

Gazdasági szempontból a Borvidéket is magában foglaló Tokaj-Zemplén Térségre vonatkozóan, a térség fejlesztésének szükségességéről kormányhatározat rendelkezik 1791/2020. (XI. 11.), valamint a 2020-ban elkészített Tokaj-Zemplén Térség Fejlesztési Program megvalósításához nyújtandó célzott pénzügyi támogatás felhasználásának feltételrendszerét a 2038/2020. (XII. 29.) Korm. határozat rögzíti, a pénzügyi támogatás felhasználását a meghatározott fő fejlesztési irányok mentén.

A 2021-2027 közötti időszakban a területi operatív program szakmai tartalmának meghatározásáért a Pénzügyminisztérium az első helyen felelős tárca. Jelen fejlesztési koncepció, valamint a területfejlesztési program módszertani kialakítása egyrészt a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján történt, emellett az elkészítéséhez (a Tokaji Borvidék esetében a korábbi, 2017. évben elfogadott Koncepció és Program felülvizsgálatához) szükséges tervezési folyamatot a Pénzügyminisztérium által megadott „Útmutató a megyei önkormányzatok, a főváros és a kiemelt térségi fejlesztési tanácsok számára a területfejlesztési program elkészítéséhez” c. dokumentum, valamint a 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet határozta meg. A stratégiai program a kiemelt térség hatályos területfejlesztési koncepciójában meghatározott célokat részletezi és a célokhoz prioritásokat rendel. Főbb tartalmi elemek:

- a) a tervezési folyamat eljárásainak, a tervezés tárgykörének és körülményeinek leírása;
- b) amennyiben szükséges, akkor a stratégiai programban rögzíteni kell a stratégiai program és a területfejlesztési koncepció közös helyzetelemzésének és helyzetértékelésének stratégia szintű kiegészítését, aktualizálását;
- c) célrendszer: a jövőkép, az átfogó cél és a fejlesztési elvek alapján a specifikus, horizontális és területi célok meghatározása, viszonyrendszerének bemutatása;
- d) a prioritások azonosítása: a prioritások leírása; célok és prioritások eredményességi kritériumainak, illetve számszerűsített mutatóinak meghatározása, a megvalósítás lehetséges szereplőinek és a közreműködők körének megjelölése; a prioritások leírásában egyértelműen azonosítani kell a kiemelt térség, azaz a tervezésért felelős szervezet saját felelősségébe tartozó beavatkozásokat, és azok esetleges külső feltételeit, valamint a kiemelt térség felelősségén kívül eső, a célok eléréséhez elvárt beavatkozásokat;

- e) a célok és a beavatkozások (prioritások) közötti kapcsolatok beazonosítása;
- f) a többi, a kiemelt térséget érintő fejlesztési programhoz, különösen az uniós társfinanszírozású programokhoz való viszony definiálása;
- g) a tervezéskísérő eljárások (különösen az előzetes programértékelés és a környezeti értékelés) dokumentációja, bemutatta a tervezéskísérő eljárások tervezési folyamatra tett hatásait és a végrehajtás várható környezeti, társadalmi és gazdasági hatásait;
- h) a programnak jeleznie kell a különböző ágazatok felé a fejlesztési igények közül az ágazati programokban megvalósítani javasolt elemeket;
- i) a célok és prioritások eredményességi kritériumainak, illetve számszerűsített mutatóinak meghatározása;
- j) partnerségi program készítése a végrehajtásában közreműködő szervezetek, a kedvezményezettek, a fejlesztés által érintettek és a nyilvánosság közötti munkamegosztás, együttműködés, információcsere módjainak és eszközeinek meghatározásával;
- k) monitoring és értékelési terv készítése a stratégiai program elfogadásától az előirányzott fejlesztések eredményeinek teljesüléséig tartó időszakra;
- l) a végrehajtás és a finanszírozás átfogó intézményi és eljárásrendi rendszerének bemutatása.

A területfejlesztési program megalkotásához szükséges a térség egészére vonatkozó fenntartható jövőkép és vízió kialakítására, a fejlesztési irányvonalak meghatározására, amelyek rendkívül alapos helyzetfeltárást igényeltek. Ezek megalapozására 2016. első félévében elkészült a borvidék egészére vonatkozó helyzetértékelő kutatás. A helyzetértékelés statisztikai mutatók idősoros összehasonlító elemzéseivel trendeket mutat be és helyzetképet nyújt a térség társadalmi, gazdasági, környezeti és infrastrukturális állapotáról. A kvantitatív kutatás után a térség önkormányzati és egyéb szereplőivel egyeztetve további, kvalitatív adatokkal egészítettük ki a jelenlegi adottságok és lehetőségek feltárását. Erre épült a Tokaji Borvidék hosszútávú jövőképét meghatározó fejlesztési koncepció. A területfejlesztési program, a helyzetképet, mint kiindulási alapot és a koncepciót, mint hosszútávú jövőképet figyelembe véve, ezek fényében középtávú intézkedési programcsomagot állított össze.

Jelen Stratégiai Program tartalmának alapját képező fejlesztési koncepció célrendszere kismértékben módosult a 2016-ben elfogadott változathoz képest, amely változásokat 2020. III. negyedév – 2021. I. negyedévben végzett Monitoringjelentés elkészítése során kaptunk: statisztikai adatelemzések, valamint helyi véleményformálókkal, településvezetőkkel készített interjúk során nyert eredmények alapján.

Főbb megállapítások:

- 1) A Tokaji Borvidék az országon belüli periférikus fekvése, valamint infrastrukturális hiányosságaiból adódóan az ország fejletlen térségei közé tartozik. A térség továbbra is, sok esetben egymást kölcsönösen erősítő demográfiai, szociális és gazdasági kihívásokkal küzd.
- 2) A Borvidék egyik legjelentősebb problémája, hogy munkahelyek hiányában, valamint az alacsony bérek miatt az aktív korú népesség jelentős hányada elvándorol a térségből, ezáltal még kedvezőtlenebb helyzetbe hozva a helyben maradt lakosság kilátásait, akiket alacsony iskolázottság és elöregedés jellemez.
- 3) A jövőképpel rendelkező képzett fiatalok és az aktív korú népesség elvándorlásával, valamint a lakosságnak a szerte Európában általános problémát jelentő elöregedésével jelentősen torzul a térség népességének demográfiai szerkezete. Az idősgondozás és az idősek aktív foglalkoztatása, társadalmi leszakadásuknak megelőzése lényeges kihívás, amely a szociális ellátórendszer bővítését, innovatív újratervezését indokolja.
- 4) Egyes településeken a nagyszámú roma lakosság magas fertilitásából adódóan a hátrányos helyzetű fiatalok aránya is magas, amely szintén szociális kihívások és feszültségek forrása. A romák halmozottan hátrányos társadalmi csoportot alkotnak a térségben, szegregációjuk nem mérséklődött, a felzárkóztatásukat célzó projektekkel átütő eredményeket nem sikerült elérni. A roma fiatalok oktatása, felzárkóztatása fontos megoldandó feladat a térségben.
- 5) A Borvidék fontos kohéziót befolyásoló tényezője a magas munkanélküliség problémája, amely habár térségi szinten némiképp mérséklődött a utóbbi években, de a munkanélküliségi ráta továbbra is több, mint a kétszerese az országos átlagnak. A munkanélküliség mértékét tekintve a térségen belül is jelentős különbségek figyelhetők meg, egyes települések esetében (Makkoshotyka, Ráta, Tarcal, Tállya,

- Legyesbénye, Mezőzombor) nagyon súlyos problémát jelent. A magas munkanélküliség háttérében demográfiai, szociális és gazdasági okok egyaránt állnak.
- 6) A közfoglalkoztatottak száma csökkenő tendenciát mutatott az elmúlt években, a jó munkabírású közfoglalkoztatottak jelentős része vissza tudott térni a munkaerőpiacra. Ez azonban nem a helyi gazdaság fellendülésének köszönhető, hanem a térségen kívül eső városok, sok esetben akár Budapest építőiparának munkaerőhiányából adódó elszívó erő az oka, gyakran nem bejelentett foglalkoztatás formájában.
  - 7) A szükséges infrastruktúra és humántőke hiányában az üzleti alapú beruházások rendre elmaradtak az elvárt szinttől az utóbbi évtizedekben. Ennek negatív társadalmi, gazdasági következményeit az utóbbi években a térségbe érkező fejlesztési források sem tudták érdemben orvosolni.
  - 8) Figyelembe veendő tényező továbbá, hogy a COVID-19 pandémia gazdasági következményei hatására ismét előtérbe kerülhet a munkanélküliség kezelésének jelentősége. A gazdasági visszaeséssel párhuzamosan nőhet a munkanélküliség, amely a szociális kihívások súlyosbodásához vezethet.
  - 9) A Borvidék egészére vonatkozóan a megyei trendeknek megfelelően alakultak a jövedelmi viszonyok, az országos átlaghoz viszonyított elmaradás azonban lényegében nem változott. Fontos továbbá, hogy a lakosság jövedelmi viszonyai tekintetében jelentős különbségek figyelhetők meg a térségen belül, elsősorban a városok és községek között.
  - 10) A mezőgazdaság a térség vidékies jellegéből adódóan meghatározó szerepet játszik a Borvidék gazdaságában, számos községben szinte kizárólagosan a mezőgazdaság területén mutatható ki számottevő gazdasági aktivitás. A térség endogén erőforrásaira alapozott, magasabb feldolgozottsági szintet célzó agrárfejlesztések támogatása a fenntartható fejlődés fontos alapja lehet a jövőben.
  - 11) Az agrárium mellett egyértelműen a turizmus szempontjából bír kimagasló adottságokkal a Borvidék, amely kulcsszerepet játszhat a térség társadalmi-gazdasági felzárkóztatásában. A turizmus térségi jelentőségét mutatja, hogy az ezer főre jutó vendégéjszakák száma a megyei átlagnál lényegesen magasabb a Borvidéken.
  - 12) A térség turizmusát összességében bővülő kereslet jellemezte az elmúlt években, amely a belföldi kereslet túlsúlyából adódóan a 2020. évben sem esett vissza drasztikus mértékben.

- 13) A lengyel vendégek által dominált külföldi kereslet szinte teljes egészében Sárospatak, Tarcal, Tokaj és Sátoraljaújhely településeken koncentrálódik. A Borvidék sajátosságainak új küldőpiacokkal való megismertetésével, illetve a külföldi kereslet által jelenleg alig érintett vidéki településeknek a turisztikai hálózatba való hatékonyabb bekapcsolásával még további kiaknázatlan potenciált rejt magában a külföldi turizmus.
- 14) A jelentősebb desztinációk közül Sárospatak, Tokaj, Tarcal, Mád és Szerencs településeket növekvő vendégforgalom jellemezte, míg Sátoraljaújhely és Erdőbénye esetében csökkent a regisztrált vendégéjszakák száma.
- 15) Pozitív tendencia továbbá, hogy a szolgáltatási szféra, a turisztikai szolgáltatásokat beleértve a megyei trendet meghaladó mértékben bővült a térségben az elmúlt évek során, a szolgáltatások azonban erőteljesen városcentrikusak.
- 16) A tájhasználat jelentős mértékben nem változott. 400 hektárral nőtt a nem öntözött szántóföldek nagysága, 200-300 hektárral csökkent a lombullató erdők, valamint a gyümölcsösök nagysága, a szőlőterület 65 hektárral növekedett 2015-2018. között. Véleményünk szerint az elkövetkező időszakban fontos, hogy a tájhasználat változását nyomon kövessük, egyrészt a térségi beruházások és fejlesztések nyomán, másrészt a Borvidéket erőteljesen érintő klímaváltozás kapcsán, amelyet a megyei Klímastratégia is megfogalmazott.

A társadalmi-gazdasági mutatók legfrissebb értéke és változása a 2016. évhez viszonyítva

Mutató	A mutató legfrissebb értéke	2016. évhez viszonyított változás
Állandó népesség száma	69 858 fő	-3,1%
Öregedési index	145,6%	+7,4%-pont
Időskorú népesség eltartottsági rátája	29,6%	+3,1%-pont
Gyermekkorú népesség eltartottsági rátája	20,3%	+1,1%-pont
Munkanélküliségi ráta	7,4%	-0,7%-pont
Közfoglalkoztatottak száma	1 986 fő	-32,6% (bázisév: 2017)
Regisztrált vállalkozások száma	12 579 db	+1%
Ezer főre jutó regisztrált vállalkozások száma	180,1 db	+4,3%
Bortermelés	118 503 hl	-32%
Kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégek száma	89 001	+28,4
Kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégéjszakák száma	168 818	+12,3
Egy adófizetőre jutó SZJA értéke	2 359 ezer Ft (2018. év)	+26,9%

Forrás: KSH adatok alapján szerk. Nagy Zsombor

A térséget érintő főbb folyamatok összegzését alábbi SWOT analízis tartalmazza.

Erősség	Gyengeség
<p>Nincs veszélyben a világörökségi terület státusza.</p> <p>Továbbra is világhírű borok készülnek a térségben, dinamikus és magas presztízsű borászatok jelenléte. A közösségi infrastruktúra projekt megindulása.</p> <p>Kiemelt térséggé nyilvánítás, ehhez kapcsolódó fejlesztések indulása: új turisztikai termékek fejlesztése (pl. aktív turizmus, épített világörökségi területek fejlesztése); szálláshelyek minőségi fejlesztése indult meg, Kisfaludy program sikeressége minden szállaskategória esetén. Vendéglátás minőségi fejlesztése néhány pontszerű fejlesztéssel megindult.</p> <p>Vendégforgalom növekedése, új célcsoportok megjelenése.</p> <p>Járműiparhoz kapcsolódó, kiszolgáló vállalkozások fejlesztése, valamint az ezer főre jutó vállalkozások számának kismértékű növekedése.</p> <p>Közúti és vasúti infrastruktúra, elérhetőség javításának elindítása.</p> <p>Több település esetén az állami otthonteremtési támogatásnak köszönhetően ingatlanfelújítások és felújítások történtek.</p> <p>Felsőoktatási intézmények jelenléte, képzési helyszínek, új intézmény kialakítása (Tokaj-Hegyalja Egyetem).</p>	<p>Nincs kiaknázva a világörökségben rejlő „hírnév” és potenciál, hozzá kapcsolódó „történetek”, a térség ismertségének növelésére; a települések közötti viszonylagos gyenge együttműködés.</p> <p>Folyamatosan csökkenő termőterület, valamint bortermelés, a kis parcellák elhanyagolása (népesség elöregedése); valamint a bor, mint termék önmagában nem elegendő a térség további fejlődéséhez. Hírnévhez nem méltó minőség előállítás és forgalmazása.</p> <p>Elhúzódó bürokrácia és a pályázatok hosszú kifizetése miatt lassan indultak a beruházások, azok sok esetben csökkentett tartalommal. A turisztikai hálózatosodás nagyon gyenge lábakon áll. Pontszerű minőségi fejlesztések a vendéglátásban, egységes kritériumrendszer hiányában.</p> <p>A pandémia kapcsán a szektor összeomlása, a turizmusból élők jövedelmi helyzetének drasztikus csökkenése, az eddig is jelentkező munkaerőhiány erősödése.</p> <p>Szakképzett munkaerő, valamint nagy volumenű felszívó vállalkozások térségi hiánya. Mikrovállalkozások száma gyarapodott, amely a leginkább sérülékeny rétege a vállalkozásoknak.</p> <p>A 37-es út 2*2 sávossal fejlesztése csupán Szerencsig történik; a keleti térség továbbra sem érhető el gyorsforgalmi úton; a települések közötti utak javítása, a hálózat valódi megteremtése elmaradt.</p> <p>A térség természetes fogyása, az elvándorlás még mindig nagyon jelentős.</p> <p>Hagyományos képzési szakok népszerűségének visszaesése.</p>
Lehetőség	Veszély
<p>Nemzetközi projektek, határmenti együttműködések erősítése, megfelelő marketingtevékenység és erős brand kialakítása esetén a térség méltó pozícióba kerülhet a világörökségi területek, mint desztinációk piacán, a települések még szorosabb együttműködése révén.</p> <p>A borvidék egészére vonatkozó szigorú minőségi szabályrendszer kidolgozása.</p> <p>A turisztikai termékek hálózatos megvalósítása az eddig pontszerű attrakciókat láncolatba fűzheti, így</p>	<p>A világörökségi státusz stagnálása, a térség alacsony vizibilitása, a területi kohézió hiánya továbbra is.</p> <p>A szabályozás elmaradása, vagy mellőzése (PET palackos borok további jelenléte) a termőterületek további csökkenése, a klímaváltozás hatásainak erősödése, a borászattal foglalkozó családok felhagyása a tevékenységükkel.</p> <p>A projektek további elhúzódó kivitelezése, a pandémia miatt a szektor lassú újraéledése.</p>

<p>komplexebb élménykínálatot nyújt az érkezőknek. Új célcsoportok jelennek meg, új igényekkel, ezáltal a vendéglátás és egyéb turisztikai szuprastrukturális háttér fejlődésnek indulhat.</p> <p>További minőségi szálláshelyek létrehozásával a térség presztízse emelkedhet, a vendégforgalom tovább növekedhet, a tartózkodási idő meghosszabbodik.</p> <p>Az autóipar mellett más – elsősorban a termelő ágazathoz, mezőgazdasághoz és borászathoz kapcsolódó – könnyűipar fejlesztése, amely számos munkaerőpiacon jelen levő célcsoportot is kiszolgál, valamint erősítheti a kisvállalkozások versenyképességét; térségre szabott hitelkonstrukciók kialakítása.</p> <p>Települések közötti úthálózat, valamint belterületi utak fejlesztése a gyorsforgalmi úthálózat fejlesztésével párhuzamosan.</p> <p>Az otthonteremtési programok további helyi támogatása, a térségi identitást erősítő és vonzó települések kialakítása, fiatal értelmiségiek letelepedésének támogatása.</p> <p>Terület-specifikus képzési kínálat kialakítása, nemzetközi oktatás biztosítása, duális formában.</p>	<p>A pandémia elhúzódása, alacsony kapacitáskihasználtság, a turizmusból élők elhagyják a szektort; a külföldi piac rendkívül lassú újjáéledése, a belföldi kereslet alacsony jövedelemtermelő képessége.</p> <p>Továbbra is alacsony szintű marad a mikrovállalkozások tőkeerőssége; a vállalozási kedv elmaradása, hitelezési problémák kialakulása.</p> <p>A közúti forgalom túlterheltsége, különös tekintettel Szerencs és Sátoraljaújhely közötti szakaszra vonatkozóan.</p> <p>Munkahelyek hiányában a térségből az elvándorlása folytatása.</p> <p>Nemzetközi és magas tudományos, szakmai ranggal bíró oktatógárda felállítása.</p>
---	--

Ennek megfelelően a 2021-2027 időszakra vonatkozó középtávú dokumentumok célrendszerében az alábbi újszerűségek, jelennek meg:

1. Világörökségi értékvédelem: ez a legfontosabb cél, amely a korábbi dokumentumban átfogó célként szerepel, így a jövőben is ez az elsődleges szempont, bármely fejlesztési kialakításánál.
2. Infrastruktúra fejlesztés:
  - a. Települések közötti úthálózat korszerűsítése, alsóbbrendű közutak fejlesztése.
  - b. A 37-es út Szerencs-Sátoraljaújhely közötti szakaszának korszerűsítése.
  - c. Települések belterületi úthálózatának fejlesztése
3. Térség adottságaihoz illeszkedő gazdaságfejlesztés: a versenyképesség növelése, a fiatalok helyben maradása céljából, a tájképhez és világörökségi szabályozásokhoz illeszkedő fejlesztések segítségével.
  - a. könnyűipar, valamint a körforgásos gazdaság támogatása

- b. innovációs és smart megoldásokat alkalmazó, fejlesztő vállalkozások támogatása, térségbe vonzása, a térség identitásához illeszkedő start-up vállalkozások támogatása (start-up inkubációs program indítása mezőgazdasági és turisztikai témakörben)
  - c. élelmiszer- és feldolgozóipar támogatása: gyümölcsle gyártás, szőlőmag feldolgozás, olaj- és ecetgyártás; helyi termékek szerepének növelése, fafeldolgozás
  - d. szőlőfeldolgozó, palackozó és tároló üzemek fejlesztése, közösségi használatra, megosztáson alapuló megoldások támogatása (közösségi infrastruktúra projekt továbbfejlesztése)
4. Turizmusfejlesztés új irányvonalainak kijelölése:
- a. a térség széleskörű – kulturális, történelmi, műemléki, természeti, táji és szellemi – értékeinek felfűzése turisztikai attrakcióként, a kistelepülések sajátosságainak kiemelése
  - b. minőségi bor- és gasztrókultúra további kiépítése, térségspecifikus gasztronómia fejlesztése
  - c. túra-, kerékpár- és zarándok útvonalak kijelölése, infrastrukturális háttérének kiépítése,
  - d. víziturizmus fejlesztése, infrastruktúra kiépítése: menetrendszerinti hajójáratok indítása a kisebb települések bevonásával
  - e. mennyiségi és minőségi szálláshely-fejlesztés: a nagy volumenű szálláshelyfejlesztés helyett kisebb minőségi szálláshelyek, butikhotellak / 3*-os szálláshelyek fejlesztése
  - f. egyedi termék- és attrakciófejlesztés az egészségturizmushoz, valamint az épített örökséghez kapcsolódóan (pl. Erdőbénye, mint klimatikus gyógyhely)
  - g. térségi program- és élménykínálat összehangolásának folyamatos biztosítás
  - h. a turisztikai infokommunikáció smart megoldásainak térségi szintű kialakítása
  - i. vadászturizmushoz kapcsolódó attrakciófejlesztése
  - j. családbarát kínálat fejlesztése
  - k. a keleti és V4 piacok felé nyitás elősegítése, ennek fejlesztése
  - l. oktatásturizmus feltételeinek kialakítása: A kreatívipar eseményeinek térségbe vonzása, a térség start-up és programozó bootcamp rendezvényhelyszínként

való pozicionálása.; Nemzetközi borszemináriumok szervezése és ; tudományos konferenciák nemzetközi tudásfesztiválok borvidékre csábítása.(pl. Brain Bar, TedX előadások szervezése)

m. új célcsoportok megszólítása: „digitális nomádok”, valamint senior turisták megszólítását célzó tevékenységek

5. Nemzetközi szintű térségi marketing tevékenység megvalósítása, hozzá kapcsolódó szervezet létrehozása, a térség nemzetközi láthatóságának javítása

a. helyi termékek piacra jutása bel- és külföldön (pl. tokaji bor), védjegyzrendszer kialakítása, tudatos márkáépítés

b. térségi turizmust népszerűsítő marketing stratégia kidolgozása, megvalósítása

6. A térség társadalmi helyzetének javítása, a fiatalok térségbe vonzása gazdasági és otthonteremtési intézkedésekkel

a. „LAKjól Tokaj-Hegyalján!” projekt kidolgozása az állami otthonteremtési eszközökkel összhangban

b. a települési önkormányzatok számára ingatlanvásárlási támogatás biztosítása a kedvező településkép, ingatlanfejlesztés céljából

c. infokommunikációs technológiák fejlesztése (a környező nagyvárosban élő digitális vállalkozások és home-officeban dolgozók borvidékre vonzása érdekében)

7. Az agrárgazdaság fejlesztése, komplex vidékfejlesztés

a. szőlő- és borágazat termelési és piacra jutási feltételeinek javítása, felvásárlási árakhoz kapcsolódó szabályozás kidolgozása

b. fajtanemesítés és szelekció, termőhely védelme

c. történelmi dűlők szőlőtermesztési rehabilitációja, további dűlőutak karbantartása

d. gyümölcsstermesztés: szociálisvállalkozás-fejlesztés mintaprojektek kialakítása, társadalmi problémára reagáló, innovatív vállalkozások hálózatba tömörítése

8. Humán erőforrás fejlesztés, a térségben élők jól-létének fejlesztése, tudásmegosztás elősegítése

a. további bölcsőde, óvoda és iskola fejlesztések

b. oktatási és kutatási szakmai háttér javítása, Tokaj-Hegyalja Egyetem kialakításának felgyorsítása, nemzetközivé tétele

- c. duális képzési rendszer megvalósítása a szőlészet és borászat ágazatához igazodva;
- d. élelmiszeripari és könnyűipari szakmaképzés biztosítása
- e. fiatalok első lakáshoz jutásának támogatása a térség településein
- f. szociális infrastruktúra fejlesztése
- g. időotthonok létesítése
- h. helyi közösségek fejlesztése a térségi kötődés miatt, identitásra vonatkozó fejlesztések erősítése, egyesületeket támogatni, a fiatalok ottmaradását segíti
- i. idősödő és időskorú népességet célzó képzések szervezése: cél az érintett munkanélküli személyek munkaerőpiaci integrációja, (ön)foglalkoztatása

9. Térségi együttműködések fejlesztése, megvalósítása

- a. a térség polgármestereinek formális együttműködése mellett operatív együttműködés szorgalmazása
- b. pályázati projektek megvalósítása több település részvételével
- c. egyenlőbb forráselosztás kialakítása

10. A Borvidék nemzetközi szerepének erősítése:

- a. interregionális innovációs projektekben való részvétel erősítése, határmenti együttműködések szerepének kialakítása, térségi stratégiai együtt gondolkodás
- b. Kassa kulturális életéhez való kapcsolódás elősegítése
- c. angol nyelvű kulturális események szervezése

11. Klímatudatos társadalom és fenntartható, energiatudatos települések fejlesztése

- a. Smart településfejlesztési megoldások, energiahatékonyság valódi növelése, a települések klímastratégiáinak, SEAP/SECAP programjainak elkészítése, a célok monitorozása
- b. a társadalom mindennapi klímatudatosságának erősítése, életmódjába történő beépítésének elősegítése, képzések és rendezvények segítségével.

1. Célrendszer bemutatása

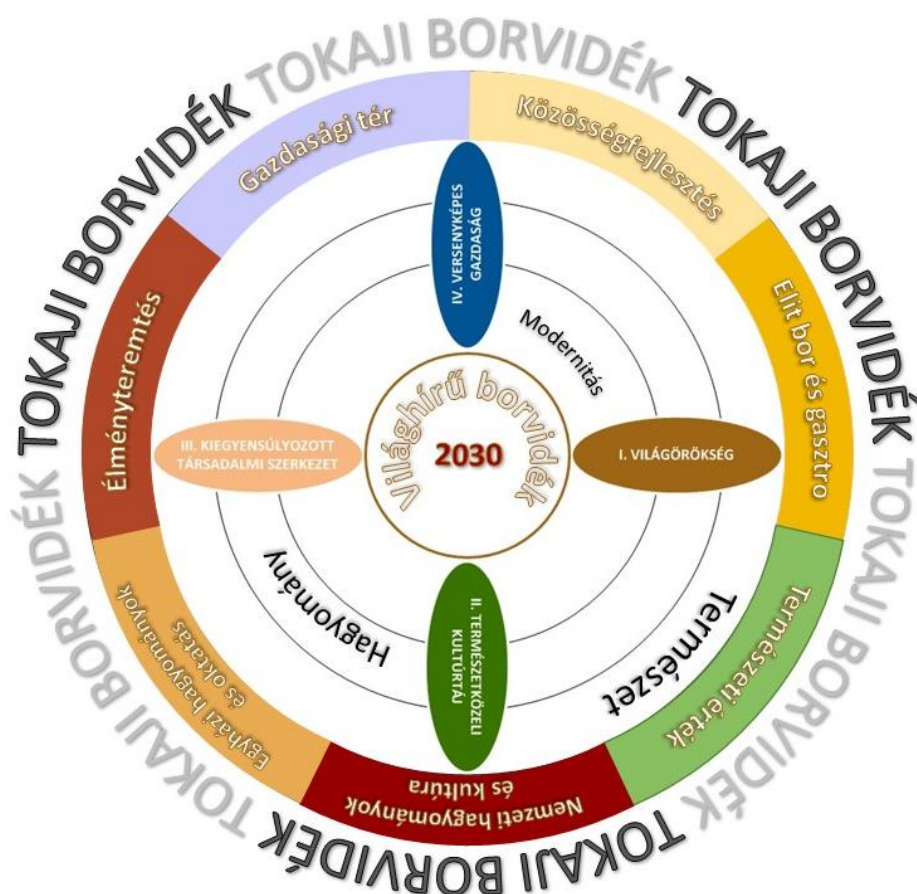
1. 1. Jövőkép

A Tokaji borvidék értékeinek figyelembevételével, a hosszú távú területfejlesztési koncepció az alábbi jövőképet és átfogó célokat jelölte ki, melyek középtávú megvalósítása a célokhoz illeszkedő program stratégiai célrendszere és intézkedései révén biztosított

„Világhírű Borvidék 2030”

A Tokaji borvidék a fejlett és fenntartható természet, társadalom és gazdaság térsége, minőségi élettér és lakókörnyezet, melyet a helyi közösségben rejlő egyedi értékeken alapuló hagyomány és modernitás harmóniája jellemez.

A területfejlesztési koncepció jövőképe és célrendszere

1. 2. Átfogó célok

A Tokaj Borvidék mint kiemelt térség fejlesztésének átfogó céljainak meghatározása a térség kiemelten egyedi jellegéhez kapcsolódik, így a borvidék táj- és környezetvédelmi, fenntarthatósági szempontjaival összehangolt, minőségi oktatási, szociális, gazdasági tevékenység ellátására, magas színvonalú és nagy volumenű turizmus fogadására alkalmas térség kialakítása. Az országosan és nemzetközileg is egyedi természeti környezet, kulturális háttér és potenciális borászati termékportfolió, erre alapozva pedig a minőségi bortermelés kialakításával és értékesítésével a Tokaji borvidék turizmusának komplex és fenntartható fejlesztése kiemelt figyelmet kapjon.

I. cél: A Tokaji Borvidék Magyarország elsőszámú borvidékévé váljon, valamint a világ bortérképén vezető helyet foglaljon el. Cél, hogy a tokaji bor prémium minőségéről legyen híres, a termőterület hazai és nemzetközi szinten példaértékűvé váljon, a borászatok a legmagasabb szintű minőségbiztosítási előírásokat kövessék, a termőterületek maximális és hatékony kihasználása mellett, mindenkor szem előtt tartva a környezeti fenntarthatóságot;

II. A természetközeli, világörökségi kultúrtáj fenntartható területhasználattal járuljon hozzá a térség ökológiai sajátosságainak és sokszínűségének a megőrzéséhez. A természettel harmonikus gazdaságfejlesztések alapja a meglévő természeti értékek megőrzése és lehetőség szerinti fejlesztése, bemutatása legyen. A turisztikai szolgáltatók minőséget képviseljenek, a kereslet hazai és nemzetközi volumene fokozatosan növekedjen. A térség prémium célterületté váljon a vendégek számára, Budapest és a Balaton után a 3. legkedveltebb úticélja legyen hazánknak, köszönhetően a fenntartható turizmusfejlesztésnek, hálózatban megjelenő attrakciók kínálatának, valamint a térség egységes arculati megjelenésének.

III. Vonzó, élhető lakókörnyezet jöjjön létre, a térség népességmegtartó ereje és kiegyensúlyozottá váljon. A borvidék minőségi oktatási intézményeivel, nemzeti, egyházi és különféle helyi kulturális hagyományokat ápoló, a modern kor kihívásaira reflektáló aktív közösségei számára pezsgő életteret biztosítson. A lakosság korösszetétele javuljon, a térség vonzó képet biztosítson a fiatalok számára a

letelepedéshez. Az itt élők klíma- és energiatudatos magatartása kimagasló legyen, a térség szervesen kapcsolódjon a körforgásos gazdasághoz, zöld kezdeményezésekhez.

IV. A vidék fejlesztéséhez kapcsolódó, helyi kezdeményezéseken alapuló, stabil jövedelmet biztosító, értékteremtő munkahelyekkel, komplex ipari és innovatív vállalkezési környezettel, fenntartható mobilitási feltételekkel rendelkező **fejlett és versenyképes gazdasági térség** jöjjön létre, minőségi és széleskörű turisztikai attrakciókkal és szolgáltatásokkal, vonzó településképpel. A térségben jelenjenek meg a digitalizációhoz kapcsolódó új ágazatok, start-up vállalkozások és kvalifikált munkaerőt igénylő smart, innovatív ágazatok, dinamikus gazdasággal rendelkező terület jöjjön létre. A térség kiválóan megközelíthető legyen, emellett fejlett digitális háttérrel rendelkezzen.

1. 3. A horizontális célok bemutatása

Fenntarthatóság szempontjainak teljes körű érvényesítése

A környezeti fenntarthatósági szempontoknak kiemelt figyelmet kell kapnia a fejlesztések előkészítése, megvalósítása és a létrehozott eredmények fenntartása során, cél legyen a zöld közbeszerzések lebonyolításának előnyben részesítése, az energiahatékony megoldások alkalmazásának ösztönzése az infrastrukturális beruházások tervezése és megvalósítása során, a barnamezős beruházások előnyben részesítése a zöldmezős fejlesztésekkel szemben, a szelektív hulladékkezelés ösztönzése, a rekultiváció elősegítése (bányászati tevékenység, elhagyott iparterületek). Végül nem utolsó sorban a fenntartható, a helyi adottságokhoz és teherbíró képességhez illeszkedő kiegyensúlyozott tájhasználatát, a természeti értékek, vízbázisok védelmét, a környezeti károk/szennyezés csökkentését, az értékőrzés általános érvényesítését jelenti. Törekedni kell a gazdasági fenntarthatóság szempontjainak érvényesítése során a fejlesztések megvalósításakor a rendelkezésre álló források hatékony felhasználására, gazdaságilag önfenntartó beruházások megvalósítására. Fontos a megfelelő lépték megválasztása, az adott fejlesztési igények racionális és erőforrás-hatékony módon történő kielégítése, a fizikai és soft, program jellegű beruházási elemek megfelelő arányának kialakítása. A jövőben elsődleges, hogy az itt élők, gazdasági és önkormányzati szereplők klíma- és energiatudatossága jelentősen javuljon, épüljön be a mindennapi, hétköznapi életbe a fenntartható magatartás, ennek elősegítése pedig az itt levő véleményformálók, döntéshozók egyik legfontosabb feladata helyi klímavédelmi, az energiahatékonyhoz és a karbonsemlegességet célzó stratégiák készítése, nem csupán kötelezően előírt, sok esetben látszatintézkedés elkerülése helyett jól látható, minden célcsoport számára szemléletformálás megvalósítása.

A fejlesztési célok és elképzelések tervezése és kivitelezése során be kell tartani a védett természeti területek és a Natura 2000 hálózat területeire vonatkozó jogszabályokat. Az országos jelentőségű védett természeti területekre vonatkozó előírásokat a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezései, míg a Natura 2000 területekre vonatkozó szabályozásokat az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet rendelkezései tartalmazzák.

Esélyegyenlőség megteremtése

A fejlesztések során kiemelten kell kezelni az esélyegyenlőség lehetőségének megteremtését és érvényesítését, amely magában foglalja a hátrányos helyzetű, speciális igényű társadalmi csoportok (iskoláskorúak, idősek, kisgyermekesek, kismamák, látás-, mozgássérültek, és mozgáskorlátozottak, alacsony státusúak, stb.) érdekeit. Ez egyrészt kiterjed a fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés megvalósítására, a társadalmi csoportok igényeihez kiterjesztett szolgáltatások fejlesztésére, a közjavakhoz, közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására, másrészt, a társadalmi befogadást és felzárkóztatást szolgáló fejlesztések ösztönzésére. Emellett cél a minőségi foglalkoztatás fejlesztése, megteremtése, valamint az oktatás, a készségek, a társadalmi befogadás és az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítása.

A partnerségi kapcsolatok figyelembevétele

A partnerség elvének érvényesítése a térségfejlesztési és programozási folyamat során többek között a helyi lakosság, civil szervezetek, önkormányzati és térségi államigazgatási intézmények, nemzeti park, magánszektor és egyéb érintettek bevonásával történő közösségi tervezésben, iterációs folyamat eredményeként, a társadalmasítás, a nyilvánosság, átláthatóság biztosításában, a szemléletformálás és társadalmi felelősségvállalás erősítésében, és nem utolsósorban a határon átnyúló együttműködések keretében valósul meg. Utóbbi kiemelt fontosságú, így az interregionális innovációs együttműködések kialakítása, a határmenti kohézió megteremtése, közös gazdasági programok és területek fejlesztése a térség fejlődésének alapvető pillérévé válhat.

A térségfejlesztés integrált szemléletű megvalósítása

Az integrált térségfejlesztést, mint horizontális célt a nem egymással versengő települések vonatkozásában meghatározott fejlesztések, hanem egyedi értékeken alapuló, közösségi szinten megvalósuló komplex fejlesztéspolitika támogatása jelenti, mely során a települési érdekérvényesítés a térségi szempontokkal összhangban kell, hogy történjen.

A településeknek a közösségi érdekek mentén, egymást erősítve, valós és jól látható konszenzusra kell jutniuk a kívánt térségfejlesztési cél elérése érdekében. A térségnek egységesen kell megjelennie, a településeknek pedig az eddigieknél jóval erőteljesebben szükséges együttműködni. Az együttműködés vertikális integrációt hoz létre, amiben minden

településnek megvan a maga helye és szerepe. Az igazi konszenzushoz az kell, hogy a települések hajlandóak legyenek a hosszú, illetve nagytávra vonatkozó irányvonalak mentén a megegyezésre.

1. 4. A Tokaji borvidék, mint sajátos adottságú terület

Világörökségi terület

Tokaj-Hegyalja, az UNESCO által 2002-ben világörökségként elismert történelmi borvidék kultúrtáj, olyan kiemelkedő egyetemes értékkel rendelkező terület, melyek védelme, fennmaradása és megőrzése nemzeti érdek, egyben Magyarország nemzetközi egyezményben vállalt hosszú távú kötelezettsége. A világörökséggé nyilvánítással elismert kiemelkedő egyetemes érték fennmaradásának biztosítása során kiemelt figyelmet kell szentelni a kiemelkedő egyetemes értéket megtestesítő attribútumok sértetlen és hiteles állapotban történő megőrzésének. Többek között az ezeréves, folytonos megújulásra képes szőlészeti-borászati kultúra, hagyományok és szellemi tőke, a történelmi pincék, az épített és tárgyi örökség, a több évszázados múltra visszatekintő tájhasználat, a földtani és felszínalaktani adottságok és élővilág szinergiája, az élő és élettelen természeti értékek sokszínűsége sértetlen és hiteles fenntartásának. Tokaj-Hegyalja fejlesztése ezért a mindenkor hatályos világörökségi kezelési tervben foglaltak szerint kell, hogy történjen. A világörökség az összes intézkedés tervezését és végrehajtását kötelezően átható horizontális szempont. A 2011. évi LXXVII. világörökségi törvény 8.§ (6) bekezdésében előírt – a 12.§ (2) bekezdése és 13.§ (2) bekezdése által is megerősített – kötelező tervhierarchiára tekintettel a helyi fejlesztési terveknek igazodniuk kell a Kezelési Tervhez. A világörökségi területek világörökségi kezelési tervében foglaltak figyelembevételével kell különösen a területrendezési tervet, valamint a területfelhasználás rendjét és a területhasználat szabályait érintően a településrendezési eszközöket felülvizsgálni, és szükség esetén módosítani, összhangba hozni.

Terroir és tudásbázis

A terroir a Tokaji Borvidék egyedi értékei között szerepel, ezért a térség sajátos adottságaként, kiemelt figyelmet igényel. A szőlőtermesztést befolyásoló természeti tényezők, így a mikroklíma, geológiai viszonyok, a talaj, a fekvés, a tájolás, az éjszakák és a nappalok közötti hőmérsékletkülönbség, a csapadékeloszlás, a napsütéses órák száma, a napsugarak dűlőkre eső dőlésszöge, a vízvezetés stb. a dűlőklasszifikációval együttesen olyan egyedi értéket

képviselnek, amelyek egyértelműen meghatározzák a bor minőségét. Mindezt kiegészítve a szőlészeti és borászati tevékenységben rejlő tudásbázissal, szellemi tőkével, a borász hozzáállásával, elhivatottságával, tapasztalatával olyan többletet adnak, ami a Tokajit az egész világon egyedivé teszi.

Az igényes terroir-borok nemzetközi szinten is sikeressé és ismertté teszik a borvidéket, általa az idegenforgalom új ágaként fejlődik a világban a terroir-turizmus. Kóstolva és megkedvelve egy adott borvidék termését, egyre több emberben merül fel a gondolat, hogy ellátogasson a borvidékre, megismerje a tájat és lehetőség szerint találkozzon a termelővel is. A világszínvonalú borászati tevékenységben rejlő tudásbázis, a szellemi tőke, mint érték a térség képzési programjának alapja (világhírű borászok), kutatás-fejlesztés erősítése.

Turisztikai térség

A terciér szektor részét képező, napjaink legdinamikusabban fejlődő ágazataként számoltartott idegenforgalmi szektor pozitív gazdasági hatásai megkérdőjelezhetetlenek a Tokaji Borvidék esetében, azonban a turizmusban rejlő potenciál sokkal nagyobb, mint ahogyan azt a statisztikai adatok igazolják. Az a tény, hogy a térség egésze, turisztikai desztinációként messze elmarad például egészségturisztikai helyszíntől, nemcsak a szálláshelyek és szolgáltatások, programlehetőségek minőségi elmaradásának következménye, hanem annak is, hogy a Tokaji borvidék nem rendelkezik egységes arculattal, továbbá nem jelenik meg kellőképp a turisztikai kínálat között, a térséget népszerűsítő kiadványokban. A térségben megvalósult minőségi szálláshelyfejlesztések kiemelten érzékeltették hatásait a turisztikai kereslet növekedésében, ezért is fontos, hogy a jövőben a fejlesztések a minőség felé törekedjenek, igaz ez mind a szálláshelyek, attrakciók, valamint a kultúrához és rendezvényekhez kapcsolódó események kínálatára is. A szálláshelyfejlesztés másik fontos szegmensét adják a falusi turizmushoz kapcsolódó férőhely-kapacitások bővítése, amely egyszerre generál gazdasági és társadalmi hasznokat a települések számára, hozzájárulva a helyi lakosság életminőségének javulásához. A fejlődés első lépcsőfoka lehet, hogy a térség kihasználja, hogy a Borvidék idegenforgalmi szempontból is fókuszpontba került 2016. év végétől. A turisztikai térségek és a kiemelt turisztikai fejlesztési térségek meghatározásáról szóló **429/2016.** (XII. 15.) Korm. rendelet 1. számú mellékletében Magyarországon három térséget határolt le: Balaton; Sopron-Fertő; **Tokaj, Felső-Tisza és Nyírség kiemelt turisztikai fejlesztési térséget.** A Tokaj, Felső-Tisza és Nyírség kiemelt

turisztikai fejlesztési térség további három alterületet foglalt magába: Tokaj turisztikai fejlesztési térség 72 településsel, Felső-Tisza turisztikai fejlesztési térség 25 településsel és a Nyírség turisztikai fejlesztési térség 7 településsel. A 2016. évi rendelet szerint „kiemelt turisztikai fejlesztési térség olyan turisztikai térség, amely a beutazó turizmus szempontjából kiemelkedő jelentőségű vagy célzott fejlesztések eredményeként azzá tehető, ezért koncentrált fejlesztéséhez országos érdek fűződik.” Ezek fejlesztésére az állam 100%-ban állami tulajdonban álló nonprofit gazdasági társaságokat létesít. A terület lehatárolásakor a rendeletben csak a turisztikailag releváns településeket sorolták fel, de ez nem azt jelenti, hogy a területen található egyéb települések ne lennének a fejlesztési régió részei.

2020-ban a Kormány átalakította hazánk turisztikai térképét és a turisztikai térségek meghatározásáról szóló **429/2020. (IX. 14.)** Korm. rendeletnek megfelelően Magyarországon 11 turisztikai térséget jelölt ki a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiával összhangban. A Tokaj és Nyíregyháza turisztikai térség a Tisza jobb és bal parti településeit fogja össze.

Végül önállóan került nevesítésre, a Borvidéket is magában foglaló Tokaj-Zemplén Térség. A fejlesztésének szükségességét megalapozó kormányzati intézkedésekről szóló 1791/2020. (XI. 11.) Korm. határozat és a Tokaj-Zemplén Térség Fejlesztési Program megvalósításához nyújtandó célzott pénzügyi támogatás felhasználásának feltételrendszerét a 2038/2020. (XII. 29.) Korm. határozat rögzíti, a pénzügyi támogatás felhasználását a meghatározott fő fejlesztési irányok mentén. A 2020. év végén elkészült Tokaj-Zemplén Regionális Fejlesztési Terv célul tűzte ki, hogy Tokaj-Zemplén térsége Budapest és Balaton után a harmadik legjelentősebb turisztikai régiója legyen Magyarországnak. A Program előkészítésére és megvalósítására a Tokaj-Zemplén térség fejlesztéséért felelős kormánybiztos irányítása mellett, a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács bevonásával kerül sor.

1. 4. Stratégiai célok

A Tokaji borvidék fejlesztésének középtávú stratégiai céljai az átfogó célok elérését szolgálják, azokhoz, illetve a hosszú távon érvényesítendő fejlesztési elvekhez és irányvonalakhoz illeszkedve kerültek meghatározásra. Az egyes stratégiai célok a térség fejlesztési koncepciójának átfogó céljainak megvalósulását több szinten is támogatják.

1. VILÁGHÍRŰ TOKAJI	<p>Prémium minőségű borkészítés és gasztronómia:</p> <p>Az egyik legfontosabb stratégiai cél az ezeréves hagyományokra, szőlészet-borászati kultúrára, szellemi tudásbázisra, helyi minőségi termékekre alapozott prémium bor és gasztronómia, mint húzóágazat fejlesztéseinek komplex és összehangolt támogatása a Tokaji borvidéken. A térség elsőszámú borturisztikai desztinációvá váljon, prémium/elitborokról legyen méltán és továbbra is híres.</p>
2. ÉLÉNK HELYI GAZDASÁG – DINAMIKUS TOKAJ	<p>Helyi gazdaságélénkítés:</p> <p>A stratégiai célok között kiemelt figyelmet kap a gazdaságfejlesztés. Fontos, hogy a borvidék gazdasága több lábón álljon, a térség jövedelemtermelő képességének és foglalkoztatási helyzete javuljon. Cél a helyi kezdeményezéseken alapuló vidékfejlesztés, a fenntartható léptékű, a tájképbe illeszkedő, a klímavédelmi szempontokat előtérbe helyező, egyértelműen az innovációhoz és smart megoldásokhoz kapcsolódó gazdaságfejlesztési projektek támogatása, a helyi és nemzetközi tudásbázisokkal történő együttműködés révén, határmenti kapcsolatok erősítésével, térségi együttműködések kialakításával. Ezzel cél egy élénk helyi gazdasággal rendelkező, dinamikus térség kialakítása.</p>
3. ÉLŐ ÖRÖKSÉGÜNK	<p>Világörökségi kultúrtáj védelme</p> <p>A borvidék hírnevét világörökségi státusza is adja. Stratégiai cél a magterület és védőzóna épített és szellemi értékeinek, örökségeinek védelme, hagyományainak őrzése, innovatív bemutatása, oktatásban történő megjelenítése, figyelembe véve a kapcsolódó szabályozásokat.</p>
4. EZER ARCÚ KULTÚRA	<p>Szellemi örökség és kultúra ápolása</p> <p>Stratégiai célként fogalmazódott meg az, hogy mind a helyiek, mind pedig az ide érkezők számára tudatosuljon, hogy kulturális szempontból egy rendkívül egyedi térséget jelent a Tokaji Borvidék. A sokszínű művészet és kultúra jelenlétének biztosítása, a szellemi örökség és kultúra ápolása, feltételeinek megteremtése, diverzifikált, magas minőséget kínáló kulturális és művészeti programok, a térséghez méltó rendezvények megvalósítása a társadalmi kohézió megteremtésében, valamint az élhető lakóhely kialakításában is kiemelt jelentőséggel bír.</p>
5. TERMÉSZETESEN TOKAJ-HEGYALJA	<p>Egyedi természeti értékek megőrzése:</p> <p>A természet védelme, az értékek megőrzése alapvető fontosságú stratégiai cél. Tokaj-Hegyalja természeti értékeinek fenntartható, ökológiai tájhasználaton és vízgazdálkodáson alapuló védelme, a természetközelség és biodiverzitás megőrzése, fenntartható erdőgazdálkodás megvalósítása, a klímavédelem,</p>

6. HITHŰ
BORVIDÉK

klímatudatosság beépítése az itt élők mindennapi tevékenységébe a jövő nemzedék számára biztosítja az élhető térség létrejöttét.

Egyházi hagyományok ápolása

A Borvidék számos vallásnak otthont adó térség, az ehhez kapcsolódó épített öröksége is sokszínű, értékes. Stratégiai cél az egyházi hagyományok ápolásához, a zarándokturizmushoz kapcsolódó fejlesztések megvalósítása. Az egyházi intézmények felújítása, zarándokutak és kiegészítő szolgáltatások fejlesztése.

7. KÉPZETT
TÉRSÉG

Kiegyensúlyozott oktatási és képzési struktúra kialakítása:

A Borvidék egyik legfontosabb kihívásához, a népességfogyáshoz, a fiatalok elvándorlásához kapcsolódó stratégiai cél egy kiváló oktatási intézményrendszerrel rendelkező térség kialakítása. Célként fogalmazódik meg a térség identitásának növeléséhez és a munkaerőpiaci igényekhez illeszkedő oktatásfejlesztés és képzési struktúra kialakítása, a Tokaj-Hegyalja Egyetem nemzetközi jelentőségi felsőoktatási központtá történő fejlesztése, a térség népességmegtartó erejének növelése és gazdasági pozíciójának erősítése érdekében.

8. AKTÍV ÉLET –
PRÉMIUM DESZTINÁCIÓ

Turizmusfejlesztés

A Borvidék jövőjének egyik legfontosabb pillére a turizmusfejlesztéshez kapcsolódó stratégiai cél. Kiemelt turisztikai térségként cél az élményteremtéshez kapcsolódó turisztikai attrakciók, szolgáltatások összehangolt minőségi fejlesztése (különösképpen a szálláshely- és vendéglátóhelyek fejlesztése), turisztikai hálózat és élménykínálat összekapcsolása, a turizmusban rejlő potenciál és adottságok további kihasználása, a bor- és gasztronómiai turizmus erősítése, a borvidék nemzetközi és hazai turisztikai pozíciójának erőteljesebb érvényesítése.

9. OTTHONUNK TOKAJ

Helyi közösségfejlesztés:

Helyi identitástudattal rendelkező, aktív közösségek jelenlétének ösztönzése, az itt élők jól-létének megteremtése, a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése, a jövedelmi viszonyok növelése, a lakosság egészségtudatosságának erősítése, klímatudatosságának növelése, a társadalmi befogadás és a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkózásának és integrálásának segítése a kiegyensúlyozott társadalmi szerkezet érdekében. A fiatalok lakáshoz jutásának támogatása az állami segítségnyújtás mellett, továbbá az új típusú foglalkoztatottak csoportját célzó, a letelepedésüket elősegítő programok indítása (pl. kreatív szakemberek, szellemi munkát végző fiatal értelmiségiek, családok).

Települési környezet fejlesztése:

10. MEGÚJULÓ
TELEPÜLÉSEK

A helyiek és az ide érkezők számára is 21. századi településkép, humán infrastruktúra szolgáltatások fejlesztése képezi stratégiai cél, amelynek magában foglalja a települési környezet javítását, az infrastruktúra és szolgáltatások, intézmények fejlesztését, megújult és borvidék történelméhez igazodó településképpel együtt.

Közlekedésfejlesztés:

11. ELÉRHETŐ
TELEPÜLÉSEK

A Borvidék versenyképességének növelése érdekében kiemelt stratégiai cél megközelíthetőségének javítása. Cél a térségi (légi, közúti, vasúti, vízi) elérhetőség, valamint a térség belső közlekedési rendszerének javítása a racionális munkamegosztáson és valós igényeken alapuló, környezetbarát és hatékony közlekedési rendszer működtetése kialakításával.

Egységes térségi arculat kialakítása:

12. VONZÓ
BORVIDÉK

Ahhoz, hogy a borvidék nemzetközi és hazai szinten jól azonosítható legyen, cél egy egységes térségi arculat kialakítása, borvidéki márkanev kiépítése, a szolgáltatások minősítési rendszerének kidolgozása, átfogó turisztikai marketing- és menedzsmenteszközök segítségével.

2. Prioritások leírása

---

2. 1. Prioritás: Prémium minőségű borkészítés és gasztronómia feltételeinek megteremtése

Stratégiai cél

VILÁGHÍRÚ TOKAJI

Specifikus célok

- A prioritás fókuszában a kifogástalan minőségű borkészítés feltételeinek javítása, szőlészeti fejlesztések megvalósítása, a borvidékre jellemző egyedülálló terroir megóvása és kihasználása, a magas szintű gasztronómia és kulináris élvezet és élmény megteremtése áll, többek között a helyben előállított prémium minőségű alapanyagok felhasználásával.
- A termelőkben egyrészt ki kell alakítani azt az identitástudatot és elkötelezettséget, amelynek birtokában minden borász azzal az attitűddel készítse a borait, hogy a világ egyik legjobb borvidékén termelhet, és tegyen meg mindent tevékenysége során a kifogástalan minőség elérése és fenntartása érdekében.
- Másrészt prioritás, hogy az itt élők számára elérhető legyen minden olyan infrastrukturális háttér és eszköz, amely hozzájárul a prémium minőségű bor előállításához.
- Folyamatosan biztosítani kell azt a szakember állományt, aki a szőlőművelés- és borászat, termelés és előállítás terén megfelelő tudással és képzettséggel rendelkezik.
- Biztosítani kell a hazai, illetve nemzetközi szintű tudásmegosztást, mely a minőségi borelőállítás folyamatát erősíti.

A borkultúrával együtt a térség gasztronómiai kultúrájának, a minőségi étkezési és vendéglátási kultúrájának fejlődését célozzák meg a prioritáshoz tartozó fejlesztések. A két terület egysége, vagyis a prémium minőségű bornak kifogástalan gasztronómiával, vendéglátással és környezettel kell párosulnia, így a minőségi alapanyagok, helyi termékek termelése, feldolgozása és a Tokaji Borvidék gasztronómiai fellendítése is fejlesztési prioritásként jelenik meg.

Eredményesség kritériumok

Mutató megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
A program hatására a támogatással felújított dűlőút hossza (km);	Hegyközségek Nemzeti Tanácsa
Megvalósult K+F projektek száma	Tokaj-Hegyalja Egyetem, Tarcali Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet
Térségi minőségbiztosítással, védjeggyel ellátott termékek száma	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nkft.,
A Tokaji Borvidék borászatainak megjelenése önálló, a Borvidéket népszerűsítő hazai gasztronómiai eseményeken	Hegyközségek Nemzeti Tanácsa

Intézkedések leírása

2. 1. 1. Dűlőúthálózat fejlesztés

A Tokaji Borvidék fejlődésének kulcsa a szőlőtermesztéshez és a borkészítéshez kapcsolódó munka kiemelkedően magas színvonalra emelése. A jelenlegi szőlőültetvények időjárási viszonyoktól független, biztonságos megközelítése az okszerű, ütemezett és a rendkívüli időjárási körülmények által megkövetelt munkák elvégzésének alapfeltétele. Megfelelő úthálózat hiányában az ültetvények csak jelentős többletköltséggel közelíthetők meg és a termék minőségének megőrzése is veszélybe kerül. A borvidéki dűlőúthálózat – amely egyszerre szolgál csapadékelvezetési, meliorációs és közlekedési célokat – állapota jellemzően leromlott, illetve hiányos, bizonyos területek csak nagy kerülőkkel közelíthetők meg. Amennyiben nem történik változás, egyes szőlőterületek megközelíthetetlené válnak, és veszélybe kerül a jelentős értékkel bíró dűlők művelése.

A dűlőutak elsődlegesen agrár-logisztikai funkciót töltenek be, az időszaki munkaszervezés, termesztési-ápolási-betakarítási munkálatok, munkaműveletek alapfeltétele. Fejlesztésük során törekedni kell olyan útszakaszok kialakítására, amelyek alkalmasak rekreációs, aktív turisztikai programok lebonyolítására. Megközelíthetővé, elérhetővé teszik a lakóövezeteket, települési központokat, releváns turisztikai (kulturális és természeti) vonzerőket, attrakciókat, borászati objektumokat (prémium dűlőket, borházakat, pincészeteket), A megfelelően

kialakított és hálózatba csatolt dűlőutak vonzó terepe a természetjáró, a kerékpáros és a lovas turizmusnak egyaránt.

A helyreállított kőteraszok, mint a turisták számára szervezett dűlőtúrák kilátó és megálló pontja, turisztikai látvány elem és a Borvidék jellegzetes épített öröksége, tájképi elme is.

Fontos, hogy az újonnan létesülő külterületi épített szilárd burkolatú utak és úthálózat nyomvonala szőlő kataszterbe sorolt, művelt területeket érjen el. Kialakításuk olyan műszaki megoldást kövessen, amely hosszútávon és alacsony karbantartási költségek mellett fenntarthatók.

A jövőbeni dűlőútfejlesztések elsődleges megvalósítói, és üzemeltetői a borvidék önkormányzatai. Cél a borvidéki (hegyközségi) dűlőúthálózat kiépítettségének, elosztásának, arányának területi (hegyközségek közötti) kiegyenlítése.

2. 1. 2. Kutatás-fejlesztési tevékenység és innováció támogatása

Az intézkedés keretében szükséges egy nemzetközileg is kiemelkedő kutatási infrastruktúra kialakítása, mely módszertani, technológiai, ökológiai, tájhasználati és vízgazdálkodási kutatásokat, a klímaváltozáshoz való adaptációs lehetőségek vizsgálatait teszi lehetővé Tokaji borvidéken. Ennek alapját a tarcali Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet, valamint a Tokaj-Hegyalja Egyetem képezheti, így az intézmények fejlesztése a térség szempontjából is kiemelkedő jelentőségű.

A kutatás-fejlesztési tevékenység támogatása egyrészt segíti a Tokaj Borvidéken a tudásbázis egyesítését és előmozdítja az ágazaton belül a borvidék pozícionáltságát, másrészt egy fejlett, kimagasló szőlészeti-borászati kutatóintézet mintaként szolgálna más borvidékek számára, így nemzetközileg versenyképes tudásközpontok alakíthatóak ki. A borvidékek kutatóintézeteinek együttműködése révén kiemelkedő színvonalú tudományos, nemzetközi jelentőségű kutatási eredmények szülehetnek.

A fejlesztések során kialakítandó kutatólaborok valódi agrár-tudásközpont szerepét tölti be, mely hosszú távon hozzájárul további komplex agrárgazdasági, tájhasználati fejlesztések megvalósulásához, helyi ökológia- és társadalomtudatos átalakulásához. A kutatás-fejlesztési projekt hosszútávon segíti a Tokaji Borvidék tájjellegű termékfejlesztését, a helyben történő élelmiszer-feldolgozás hatékonyságának és nyomon követhetőségének növelése mellett.

2. 1. 3. A helyi, minőségi alapanyagok előállításának támogatása

A Tokaji Borvidék változatos környezettel, természeti és mezőgazdasági értékekkel rendelkezik. A helyi termékek előállítása a környezetre jó hatással van, tradicionális alapanyagok, ételek, kézműves termékek előkészítését előtérbe helyezi, a borvidéki szereplőket összeköti, valamint közösséget alakít ki a helyi termelők, kis és nagy vállalkozás, borászok és a borvidékre látogatók között.

A prémium minőségű borok harmonikus társítása a gasztronómiában, magas szintű szaktudást, minőség- és anyagsmeretet, kifinomult ízlést feltételez. A Borvidék borai közül számos tétel felkerült a világ multikulturális konyhaművészetének étel és itallapjaira. A Tokaji bor, az azzal készített ételek sajátos kulináris üzenetet, filozófiát és ízvilágot tükröznek. Ennek helyei, interpretálói olyan gasztro-terek lehetnek, ahol a prémium kategóriát képviselő helyi alapanyagok és borok, borpárlatok felhasználásával készült ételkülönlegességek jól megférnek egymás mellett, a tradíciót képviselő lokális és az aktuális trendet követő globális gasztronómia képviselői, mesterei, séfjei ezt az egyedi ízvilágot kulináris élményprogramként mutatják be.

Az intézkedés során a helyi specialitásokat és termékeket bemutató és készítő manufaktúrák, különös tekintettel a borkóstoláshoz és borvacsorákhoz kapcsolódó fejlesztései valósítandók meg az egyes települések sajátosságaihoz (pl. sajtok – Tarcal, Mád; vadhúsok, erdei gombafélék, aszalt gyümölcsök és zöldségek – Makkoshotyka, mangalicatermékek – Szegilong, Olaszliszka, Erdőbénye; borkorcsolyák (pl. perec) – Erdőhorváti; tésztafélék – pl. Szegilong, méz, lekvár – Bekecs, Tokaj, Sátoraljaújhely, Bodrogkeresztúr; borecet – Bodrogkeresztúr; savanyított és füstölt termékek – Rátka; szárnyasok – Bodrogolaszi; halak – Tokaj; mézeskalács – Abaújszántó, Sárospatak; aszúesszencia gyógyhatása – Erdőbénye; sváb ételkülönlegességek - Hercegekút) igazodva.

2. 1. 4. A Tokaji borok hazai fogyasztásának pozicionálása

A külföldi bormarketing és imázs építés, valamint a száraz furmint bor népszerűsítése mellett hangsúlyt kell fektetni a Tokaji borok, közte az aszú hazai fogyasztásának pozicionálására, rendszeressé tételére, mely a hagyományos ételekhez, édességekhez való hozzárendelés útján érhető el. Az aszú jellegénél fogva desszertbor, testes, édes, zamatos, ezért kiválóan alkalmas az ünnepi menük (pl. karácsony, húsvét, családi összejövetelek) kísérőjének. Az aszú

színe, az óarany tökéletesen illik az ünnep emelkedett hangulatához, marketing szempontból könnyen beépíthető a magyar gasztronómia hagyományokba. Cél, hogy a magyar lakosság és átlagfogyasztó számára a Tokaji Bor a minőséget jelentse, ehhez kapcsolódóan a borok pozicionálásánál a széles fogyasztóközönség felé történő kommunikáció is meghatározó.

2. 2. Prioritás: Helyi gazdaságélénkítés

Stratégiai cél

ÉLÉNK HELYI GAZDASÁG – DINAMIKUS TOKAJ

Specifikus célok

- A helyi adottságokhoz illeszkedő gazdasági tevékenységek támogatásán keresztül a Borvidék népességmegtartó erejének és jövedelemtermelő képességének erősítése, főként a fiatal korú generációk helyben tartása, elvándorlásuk csökkentése, új foglalkoztatási és vállalkozási formák, tevékenységi területek ösztönzése a mezőgazdaságban, és a mezőgazdaság diverzifikációjával, a terciér gazdaság, a szolgáltatói szféra gazdasági szerepének és arányának növelésével.

A helyi gazdaságfejlesztés ágazati szinten, területileg differenciáltan jelenik meg.

A mezőgazdasági fejlesztések a térség gazdasági erejének és potenciáljának széleskörű fejlesztését szolgálják, melyek jelenthetik a gabonatermesztéshez és feldolgozáshoz kapcsolódó beruházásokat (kisméretű gabonatarolók, gabonaszárítók építését, energiahatékonyságot növelő beruházásokat), zöldségtermesztésre szakosodott vállalkozások fejlesztését (üvegházak, kertészetek, mintagazdaságok kialakítása). A helyi gazdaságfejlesztés fontos elemei a helyi alapanyagok feldolgozására szolgáló üzemek, hűtőházak és logisztikai bázisok kialakítása, a szükséges infrastruktúra beruházások megvalósításával. A térség földrajzi adottságai kiválóan alkalmasak a gyümölcsstermesztésre is, így a telepítés ösztönzése és gyümölcsfeldolgozásra alkalmas helyszínek kialakítása fontos cél. A minőségi szőlőtermesztésre kevésbé alkalmas, valamint a parlagon lévő területek, hasznosítását az állatokkal tartott legelők visszaállítása biztosíthatja, az állattenyésztés szerepének erősítése a helyi foglalkoztatásban és termék előállításában játszik fontos szerepet.

A tágabb térségben (így Miskolcon, Nyíregyházán és Debrecenben) jelenlevő, nagyszámú foglalkoztatottat felszívó ipari vállalkozások alapvetően határozzák meg a társadalmi folyamatok dinamizálódását, hiszen a munkaerő helyben maradása és helyi foglalkoztatása,

versenyképes jövedelem biztosítása lehetővé teszi a térség sikeres fejlődését, települési és egyéni szinten egyaránt pozitív hozadéka van. Az ipari tevékenység jelenléte ugyanis a munkaerőpiac számos csoportja, így az alacsony, közepes és magasan kvalifikáltakat is képes felszívni, ezáltal biztosítani tudja a megélhetést, pozitív vándorlást indukálhat a térségbe, emellett a térségi szaktudás is megjelenik. Az ipari tevékenységek (könnyűipar, gépiparhoz kapcsolódó ágazatok) hosszú múltjának, a rendszerváltozást követően a külföldi tőke megtelepedésének, a potenciális befektetői körnek, egyetemek közelségének, valamint a térségi gazdasági övezet és ipari parkok létrejöttének eredményeképpen egy olyan bázis alakult ki, amelyre tovább alapozni lehet a térség termelő, feldolgozó és gyártó üzemének fejlesztéseit. A Borvidék esetén jelenleg a városi jogállású települések mellett több olyan kistelepülést találunk, ahol potenciális lehetőség a fenntartható, a táji karaktert és védettséget figyelembe vevő ipari és helyi termék feldolgozó kisüzem „manufaktúra” kialakítása, amelyek támogatása és fejlesztése egyértelműen megoldást jelenthetnek a kistelepülések kedvezőtlen társadalmi-gazdasági problémáira, csökkenthetik a falvak elnéptelenedését, megállítva ezzel a Borvidéken tapasztalható demográfiai krízist.

- A Tokaji Borvidék kutatási és fejlesztési szektorhoz kapcsolódó vállalkozások alacsony számban jelennek meg, így az innovatív vállalkozói környezet feltételeinek megteremtése (pl. inkubátorházak, start-upok), vállalkozások közötti K+F együttműködések ösztönzése szintén fontos szegmensét képezi a térség gazdasági fejlődésének.
- Jelentős geopolitikai adottság a térség határmenti elhelyezkedése. A határon átnyúló közlekedési folyosók (vasúti, közúti, kerékpáros, vízi, légi), és szektor kapcsolatok a gazdasági szereplők, közsféra szervezetek közötti tevékeny együttműködések, közös projektek feltételeit teremtik meg.

Eredményességi kritériumok

Mutató megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
Mezőgazdasági fejlesztésekhez kapcsolódó projektek száma	Támogatott projektkereső
Mezőgazdasági termékek védjegyrendszerének kialakítása	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nkft.
Erdőterületek nagysága	KSH
Iparfejlesztéshez kapcsolódó projektek száma	Támogatott projektkereső

K+F projektek száma	Támogatott projektkereső
Regisztrált vállalkozások száma	KSH

Intézkedések leírása

2. 2. 1. Mezőgazdasági termelést és értékesítést érintő fejlesztések

A Borvidék mezőgazdaságának legfontosabb pillére a szőlőtermesztéshez, valamint borkészítéshez kapcsolódik, amelynek fontos eszköze a szőlészek-borászok térségbe vonzása, a jelenlegiek támogatása, termékeik értékesítésében segítségnyújtás, valamint a szolgáltatásaik kiszélesítése. Tokaj-Hegyalja egyet kell jelentsen a jövőben is a minőségi, világhírű bor előállításának legfontosabb színhelyének, s ehhez minden feltételt biztosítani szükséges.

A gyümölcs telepítésekhez, zöldség- és gyümölcs termesztéshez kapcsolódó tevékenységek ösztönzése során a vidékfejlesztési források által kínált pályázati lehetőségek kihasználásával megvalósítható az ültetvénytelepítés, emellett gyógy-és fűszernövények telepítése, hűtőházak létrehozása, gépbeszerzések, fiatal mezőgazdasági termelők számára nyújtott induló támogatások, mezőgazdasági kisüzemek fejlesztésének népszerűsítése.

A gyümölcsfeldolgozás támogatása keretében gyümölcsfeldolgozó üzemek létrehozása valósítandó meg, melynek célja a nem bor minőségű szőlő és egyéb gyümölcsfajták feldolgozása gyümölcsléként és más késztermékként. Az előállított termékek nemcsak a gazdasági növekedést szolgálják, hanem kiszolgálhatják a térség intézményeit, elsősorban köznevelési, oktatási és szakképző intézményeket, illetve szociális ellátást nyújtó intézményeket, valamint piaci alapú élelmiszeripari feldolgozókat.

A mezőgazdasági fejlesztések másik iránya az állattenyésztés, állattartás és fajtamentés feltételeinek javítása (pl. hagyományos magyar fajták, pl. rackajuh, mangalica sertés, szürkemarha), egyrészt infrastrukturális beruházások megvalósítása (állattartó telepek korszerűsítése, építése, trágyatároló építése, új gépek és berendezések beszerzése, energiahatékonyságot növelő fejlesztések), másrészt agrárgazdasági képzési programokban, szaktanácsadásban való részvétel útján. Fontos innovatívan, környezettudatos, ökológiai módszerek alkalmazásával újjáéleszteni, újra fogalmazni a térség ártéri tájgazdálkodását, a

Bodrog árteréhez, illetve a Bodroghöz közeli kapcsolódó termelési hagyományait és sajátosságait.

A mezőgazdasági tevékenység ösztönzése prioritás keretében lehetőséget kell biztosítani a helyi piacszervezéshez, helyi termék előállításához, a szociális célú közétkeztetéshez kapcsolódó, mezőgazdasági termékek térségi piacra jutását segítő beavatkozások megvalósítására is.

A pandémia és a vele járó globális válság helyzet rámutatott a helyi közösségek, a helyi értékek és termékek fontosságára. A vásárlói magatartás megváltozása az egészségtudatosság, a minőség irányába mozdult el. A vásárlók számára egyre nagyobb hangsúlyt kap az, hogy milyen termék kerül az asztalra, honnan és kitől. Ezért fontos segíteni a 2016-2020 között megyei TOP-ból és VP forrásokból létesült helyi termelői piacok alapanyag ellátását, termék kínálatuk további bővítését a jövőben.

A Tokaji Borvidék védjegyrendszer kialakításának célja, hogy a tokaji bor minőségéhez és jellegéhez méltó védjegyrendszer – marketing eszköz – kerüljön kialakításra, a termőhelyhez, térségi hagyományokhoz kötődő, helyben előállított borra és egyéb termékekre bevezetve.

2. 2. 2. Erdőgazdálkodás

Erdőink gazdasági és környezetvédelmi feladatok mellett, egyre nagyobb arányban közjóléti szerepet is betöltenek. A Borvidék erdőborítottsága, termőhelyi adottságai, a társadalmi elvárások, valamint a szakmai és gazdasági érvek egyöntetűen a természetes folyamatokra alapozott erdőgazdálkodás kialakítását követelik meg. Ezért fontos a tervszerű fakitermeléssel érintett hegy- és dombvidéki keménylomb erdők folyamatos, ütemezett állomány pótlása, mindezt úgy elvégezve, hogy a beavatkozás tájképi, ökológiai anomáliát és traumát ne okozzon.

A hatályos, 2009. évi XXXVII., az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló törvény kimondja a vágásos erdőgazdálkodás arányának csökkentését és a folyamatos erdőborítás előtérbe helyezését. A kopárfásítással létrehozott feketefenyő és erdeifenyő állomány tájidegenné vált, mivel ezek kedvezőtlen ökológiahatást (savanyodás), és alacsony gazdasági (erdő- és vadgazdálkodási, faipari) potenciált jelentő fafajok, így az ilyen erdőborítottságú területeken kíméletes beavatkozással faállomány cserére kerülhet sor.

A Borvidék erdőiben Magyarország számos nagyvadfaja megtalálható. Szabályozott feltételek mellett engedélyezett a gímszarvas, a vaddisznó, az őz állomány vadkárelhárító, állomány szabályozó ritkítása, vendégek vadásztatása. A vadászok körében kedvelt a szabadterületen hajtásos és magasleses vadászat. Az ide érkező hazai és külföldi vadászok természeti környezetben fekvő, változatos szolgáltatásokat nyújtó, igényes, színvonalas szálláshelyeket keresnek. A vadászatból származó hústermékek feldolgozása, értékesítése, térségi terméként a piacra jutás és értékesítés elősegítése, valamint helyi éttermekben történő kínálata a prioritás szintén fontos elemeként jelenik meg.

Az intézkedéshez kapcsolódóan lehetőség nyílik az erdei gombákat feldolgozó, szárító és egyéb gombatermékeket előállító manufaktúrák kialakítására, csakúgy mind a gyógynövény és egyéb erdei gyümölcsök, magas minőséget előállító feldolgozására. Emellett a Borvidék nagyvad állománya lehetőséget biztosít a vadhúsok feldolgozására, amely szintén a helyi termékeket, valamint a vadászturizmus fejlődését is elősegítheti. A térségben nagy hagyományokkal bír a hordókészítés, valamint a hozzá kapcsolódó fakitermelés.

A prioritás során megvalósított intézkedések a helyi erdészeti és vadászati szereplőkkel együttműködve történnek.

2. 2. 3. Ipari fejlesztésekhez kapcsolódó intézkedések

A prioritás fókuszában a feldolgozóiparhoz, járműiparhoz, logisztikához, valamint más ipari tevékenységhez kapcsolódó innovációhoz, új termékek kialakításához, egyes speciális, magas hozzáadott értékkel rendelkező ágazatok (pl. járműiparhoz és precíziós mezőgazdasági eszközök gyártásához kapcsolódó vállalkozások) fejlesztéseinek ösztönzése áll. Továbbá az ipari tevékenységet folytató vállalkozások működési környezetének javítása valósítandó meg a telephelyfejlesztések, inkubátorházak, kisebb üzemek, gyártócsarnokok létesítése révén nemcsak városi térségekben, hanem a potenciállal (befektetési szándékkal, meglévő telephellyel) rendelkező rurális területeken is. A térség kulturális örökségének inspiráló erejére épülő kreatív ipar megteremtésének ösztönzése szintén kiemelt cél. Kreatíviparnak tekintjük azokat a tevékenységeket, melyek egyidejűleg teremtenek üzleti és kulturális értéket. A legdinamikusabban növekvő kreatívipari terület között a design, vagyis a termék-, grafika- és divattervezés ágazatok vannak Magyarországon. Biztosítani kell ezen vállalkozók borvidéki ökoszisztémájának kiépítését, térségbe vonzását, hisz a magas minőségű gasztro

szolgáltatások kapcsolt termékéként is értelmezhető a design ipar szolgáltatásai, könnyen katalizálhatják a térség turisztikai fejlődését is.

Az ipari tevékenység mellett fontos kérdés a borvidéken a bányászati tevékenység jövőbeni folytatása, a világörökségi és környezeti fenntarthatóság szempontjait érvényesítő kiaknázása. A térségben jelenleg 15 engedélyezett, kitermeléssel rendelkező bánya van, mely a világörökségi terület 0,49 %-át fedi le. Továbbá 4 bánya szüneteltetési engedéllyel rendelkezik, 1 km² bányatelekkel. Ezen kívül 6 bánya, mintegy 2,2 km²-nyi területen, megrekedt a hatósági engedélyeztetési folyamatban. A 27 borvidéki településen mintegy 90 felhagyott bánya található, melyekből csak néhány hasznosult, ugyanakkor mindegyik felfogható értéként, keresve a lehetőségeket tájtudatos hasznosításukra. Fontos, hogy az ökológiai szempontú, a fenntarthatóságot figyelembe vevő bányászati stratégia készüljön, mérlegelve az ásványi vagyoni arányos hasznosítását, a távlati igények és regionális/országos lehetőségek együttes értékelését, a tágabb térségben bányászati tevékenységek áthelyezési, kiváltási lehetőségeit. Illetve magában foglalja a felhagyott bányaterületek rekultivációjának körülményeit, az érintettekkel megalkotva egy világörökségi státuszhoz megfelelő együttműködési kódexet.

2. 2. 4. Kutatás-fejlesztés és innovációs tevékenységhez kapcsolódó intézkedések

Az intézkedés keretében megvalósuló projektek célja a kutatásban, fejlesztésben dolgozók számának a növelése. Ehhez eszközként szolgálhat a duális képzésekben résztvevő szakemberek helyben tartása, a kutatói és mérnöki innovációs bázis kialakítása, főként az élelmiszer gépipar és kreatív ipar, IKT szektor területén, nemfémes ásványi nyersanyagok felhasználásához kapcsolódó technológiák kutatása esetén. Továbbá a helyi adottságokhoz és igényekhez igazodó start-up, valamint magas hozzáadott értéket képviselő vállalkozások letelepedésének ösztönzésének támogatása is szükséges a diverz, több lábon álló gazdasági szerkezet megteremtése érdekében.

A térség egyetemekhez való közelsége, valamint a helyben levő felsőoktatási intézmények, a magasan képzettek arányának növekedése, valamint helyben levő, főleg a nemzetgazdasági húzóágazatokhoz köthető vállalkozások jelenléte kiindulási alapot képez ahhoz, hogy a Borvidék egy megfelelő környezetet tud biztosítani a letelepedő kutatásban, fejlesztésben és innovációban tevékenykedő vállalkozások, szakemberek számára. Ezek közül kiemelhető a járműiparhoz kapcsolódó mérnöki tevékenység és kutatás, például prototípus, speciális termékek, alkatrészek fejlesztése és tervezése, továbbá olyan innovációs start-up

vállalkozások megtelepedésének támogatása (modern vállalkezási környezet megteremtésével), amelyek minőségi munkakörülményeket igényelnek és informatikai hátterüknek köszönhetően nem kötődnek egy adott telephelyhez.

2. 3. Prioritás: Világörökségi kultúrtáj védelme

Stratégiai cél

ÉLŐ ÖRÖKSÉGÜNK

Specifikus célok

- A Tokaji történelmi borvidék kultúrtáj értékeinek megőrzése több szinten valósítandó meg. Egyrészt a világörökségi cím által megkövetelt eljárásrendek és intézkedések útján, az örökségvédelem szakmai szempontjainak messzemenő érvényesítésével, illetve a világörökségi tájat használó, annak értékeit kiaknázó, de tiszteletben tartó aktív helyi közösségek és az ide látogató turisták világörökségi értékekhez való viszonyulásán, illetve a hagyományőrzésen keresztül.

A Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj világörökségi terület kiemelkedő egyetemes értékét az évezredes (1561 óta dokumentált, 1737 óta zárt borvidékként működő), ma is eleven borászati kultúra (a szőlőtermelés és az aszú bor készítése), a borászati kultúrával kölcsönhatásban formálódott tájkarakter (a táj képe és szerkezete), a térség gazdag és sokszínű kulturális öröksége (a Tokaj-hegyaljai lakosság társadalmi-kulturális, etnikai és vallási sokszínűsége, a Tokaji aszú különleges hírneve) jelenti.

A kiemelkedő egyetemes érték része a környezeti tényezők különleges kombinációja. A szőlőművelés és a borkészítés egyedülálló formájának kialakulására ható klimatikus és környezeti adottságok - a vulkanikus lejtők és vizes élőhelyek különleges mikroklímát eredményező, a szőlőszemek aszúsodását okozó *Botrytis cinerea* nemespenész megtelepedését elősegítő - együttese, továbbá a környező tölgyerdők jelenléte. A hegyaljai szőlőbirtokok, falvak, kisvárosok és vulkanikus hegyek közeteiben kézi munkával vájt történelmi (vágott- vagy lyuk-, illetve az ásott pincékből álló) pincerendszerek.

A világörökségi cím odaítélése során az alábbi, úgynevezett „Kiemelkedő Egyetemes Értékek” voltak a fő érvek:

- „Ezeréves”, folytonos megújulásra képes szőlészeti-borászati kultúra;

- A 13. századtól folyamatosan épülő pincék, pincerendszerek egyedülálló sűrűsége, a több ezer objektumból álló pince együttes;
- Az egykori mezővárosok láncolatára épülő településhálózat települési, építészeti, tárgyi öröksége;
- Karakteres tájképi együttesek, melyek a sok évszázados tájhasználat, a földtani és felszínalaktani adottságok, valamint az élővilág szinergiájának leképeződései;
- Az élő és élettelen természeti értékek, azaz a biológiai, a földtani-felszínalaktani és a vízrajzi értékek rendkívüli diverzitása;
- A kultúrák évezredes egymásra rétegződését tükröző gazdag régészeti emlékanyag;
- A több száz éve zajló kutatási, gyűjtési, művészi alkotó, mítosz- és hagyományteremtő tevékenység eredményeinek páratlan gazdagsága.

Az UNESCO világörökségi cím 2002-ben történő megszerzése óta eltelt időben a törvényhozás, az országos és helyi hatóságok tettek lépéseket, hogy ez az örökség fennmaradjon, és arra alapozva elősegítse nem csupán a szőlészet és borászat, hanem az egész térség fejlődését. 485/2016. (XII. 28.) Korm. rendelet a Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj világörökségi kezelési tervéről biztosítja a történelmi táj kiemelkedő egyetemes értékének megőrzéséhez szükséges szabályozás, beleértve a fejlesztési és rendezési típusú tervezést, és a települési tervek felülvizsgálatát, új tervek készítését.

Eredményességi kritériumok:

Mutató megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
A világörökség védelméhez kapcsolódó fejlesztési projektek száma	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nkft., Támogatott projektkereső
Világörökségi arculati kézikönyv elkészítése	Világörökségi Gondnokság

Intézkedések leírása

2. 3. 1. Világörökségi Gondnokság működtetése és világörökségi feladatok ellátása

„Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj” helyszín vonatkozásában a világörökségi gondnoksági feladatokat 2015. augusztus 14. napjától kezdődően a Tokaji Borvidék Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet jogutódjaként a Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nonprofit Kft. látja el a világörökségi gondnokságokról szóló 32/2012 (V. 8.) NEFMI rendeletben foglaltak szerint.

A Világörökségi Gondnokság kiemelt feladatként kezelte a világörökségi terület gyűjtő-elemző-értékelő tevékenységét, melyek részfeladatai a tervezést és döntést megalapozó dokumentumok és adatbázisok létrehozására, új ismeretek generálására irányulnak. Tokaj-Hegyalja Világörökségi Tudástár folyamatos bővítése érdekében a Világörökségi Gondnokság a Tokaji borvidék épített és szellemi örökségének feltérképezésén kiemelten dolgozik. Külső szakértők segítségével az adatbázis bővítése folyamatos. Az oldal a www.tokajivilagorokseg.hu címen érhető el.

Oktatás, ismeretterjesztés, társadalmi tudatosság növelése céljából az UNESCO irányelveit követve oktatási program kidolgozása a cél. A Gondnokság az alsós, kisiskolások célcsoportot megszólítva, mint disszeminációs feladat, a világörökségi értékek megismertetését, bemutatását tervezi oktatási program keretén belül. „Tokaj-Hegyalja gyerekeknek” címmel oktatási program indult a térségben, amely a Tokaji borvidék 8–12 éves gyerekei számára a térség természeti és kulturális örökségét helyezi a középpontba. A nyomtatott, több mint 100 oldalas kiadványhoz weboldal is társul, amely a www.tokajhegyaljagyerekek.hu címen érhető el.

Elkezdődött a Tokaji borvidéken egy Világörökségi Arculati Kézikönyv elkészítése. A hiánypótló dokumentum a Tokaji borvidék világörökségi helyszín kiemelkedő értékeinek védelme érdekében készül.

A településkép arculati kézikönyvek mintájára készülő kiadványban helyet kapnak az építészeti és természeti örökség védelme érdekében követendő ajánlások, jó példák. Részletesen olvashatunk benne a térség évezredes borászati kultúrájáról, az ezzel együttesen formálódott tájkarakterről, a térség sokszínű kulturális örökségéről, a klimatikus és környezeti adottságokról, valamint a pincék és pincerendszerekről. Mindezek mellett az attribútumok szerepe, a védelem általános, illetve egyedi szabályai is bemutatásra kerülnek.

Cél, hogy egy olyan illusztrációkkal ellátott, közérthető világörökségi arculati kézikönyv készüljön, amely a világörökségi értékek és attribútumok bemutatásán túl, vázolja a védelem szabályait és a jó példák bemutatásával segítse az értékek megőrzését. Feladatunk, hogy mindenki könnyen választ találjon a világörökséget érintői kérdésekre, és az ajánlások segítségével közösen megőrizzük a térség világörökségi címét.

2. 3. 2. Világörökségi helyszínek, attribútumok megőrzése, turisztikai célú fejlesztése

A beavatkozás során a világörökségi helyszínek (magterület és védőzóna) épített örökségeinek, objektumainak állagmegóvására, turisztikai célú fejlesztésére kell törekedni, hogy ne csak a helyben élők, hanem az idelátogató turisták számára is bemutatásra kerüljenek Tokaj-Hegyalja Kiemelkedő Egyetemes Értékei.

A világörökségi területen valamennyi tevékenység – különösen a településfejlesztési, településrendezési, erdő- és mezőgazdasági, marketing-, építési és egyéb beruházási tevékenység, a bányászat, a közlekedési infrastruktúra- és vonalas közműfejlesztés – csak olyan módon végezhető, hogy az a kiemelkedő egyetemes értéket és az azt hordozó attribútumokat ne veszélyeztesse.

A beavatkozás során egyrészt a borvidéki várak és kastélyok felújítása, történelmi épített örökségének megőrzésére, turisztikai funkciók bővítésével történő fejlesztése valósítandó meg a jövőben is (jelenleg számos fejlesztés folyamatban van a GINOP 7. 1. 6. pályázat keretében), így a teljesség igénye nélkül pl. a mádi Cicvár, Tolcsva – Tilalmas fürdő, Bodrogolasi kastély, az abaújszántói Cekeházi Patay-kastély Abaújszántón, valamint a Szegi, a tokaji és a tállyai vár felújítása.

Az intézkedés továbbá a világörökségi kiemelkedő egyetemes érték és azon belül többek között borászati védett épített örökség megőrzésére, turisztikai funkcióbővítésére is irányul, például pincesorok környezetének, turisztikai funkcionális és infrastrukturális elemeinek helyreállítása által.

2. 3. 3. Településkép formálása és védelme

A Tokaji Borvidék, mint világörökségi kultúrtáj képeznek, épített környezetének egyértelműen igazodnia kell a térség identitásához, örökségéhez. Ennek érdekében fontos, hogy olyan épületek, építmények kerüljenek létesítésre, a meglévők úgy kerüljenek felújításra, helyreállításra, hogy tükrözzék a borvidék hangulatát, igazodjanak kultúrájához, felhasználják a történelméből eredő jellegzetes építészeti elemeket és szervesen illeszkedjenek a világörökségi kultúrtájba, ill. a kialakult településképbe.”

2014 decemberében átalakult a Világörökségi Tervtanács, mivel az előzően hatályban lévő 252/2006 (XII. 7.) Korm. rendelet – a településrendezési és az építészeti-műszaki tervtanácsról nem tette lehetővé, hogy világörökségi területen Tervtanács működjön. 2015. szeptember 22-

i módosítás értelmében a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Településrendezési és Építészeti-Műszaki Tervtanács feladata, hogy véleményezze a világörökségi területen készülő rendezési terveket, a közterületi fejlesztéseket, és az egy tájegységet képező 27 település közigazgatási területén új épület építéséhez, meglévő épület bővítéséhez, valamint a településképet érintő homlokzati felújításhoz vagy átalakításhoz szükséges építészeti-műszaki dokumentációt.

2016 júliusában az Országgyűlés elfogadta a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényt, amely szemléletformáló, innovatív szabályozással biztosítja az épített és természeti környezet minőségének védelmét és fejlesztését. A 27 település számára végrehajtandó feladatokat a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet tartalmazza.

2. 4. Prioritás: Szellemi örökség és kultúra ápolása

Stratégiai cél

EZER ARCÚ KULTÚRA

Specifikus célok

- A Tokaji Borvidék kulturális sokszínűsége és öröksége, a világörökségi címhez kapcsolódó alkotások, tevékenységek, a jelenlevő és potenciális kulturális helyszínek megfelelő alapot nyújtanak, de ezzel együtt továbbfejlesztésük szükséges ahhoz, hogy a Borvidék országos és európai szinten jelenjen meg a kultúrában, valamint az ehhez kapcsolódó kreatív iparban.
- A térség múltja, a magyarságtudathoz kapcsolódó történelmi emlékek megismertetése (pl. Rákóczi-kultusz történelmi emlékhelyei számos településen, Kossuth Lajos szülőháza) nemcsak hazai, hanem nemzetközi érdeklődésre is számotartthat.
- Fontos, hogy a kultúra, a rendezvények és azok ismertetése széles körben ismertek legyenek, s azok a modern kommunikáció eszközével, tájékoztatásával elérhetőek legyenek.
- Továbbá lényeges, hogy a kulturális rendezvények európai és országos dimenziót, minőséget képviseljenek, hiszen a kultúrának az ismeretterjesztésen túl közösség- és személyiségformáló szerepe van, növeli az identitástudatot. Továbbá fontos, hogy a kulturális rendezvények, programsorozatok megfelelő kialakítása

összhangba kerüljön a tervezett, egész térséget átfogó minőségi kulturális fejlesztésekkel, turisztikai fejlesztési programmal.

Eredményességi kritériumok

Mutató megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
Felújított rendezvényhelyszínek száma	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nkft.
Nemzetközi jelentőségű rendezvények száma	Tourinform irodák, TDM szervezetek, települési önkormányzatok
Nemzetközi sportesemények száma	Tourinform irodák, települési önkormányzatok, sportegyesületek

Intézkedések leírása

2. 4. 1. A borvidék, mint minőségi kulturális központtá válását célzó fejlesztések

Ahhoz, hogy a borvidék a térség kulturális központja legyen, kizárólag minőségi, a világörökségi egyetemes értékek dimenzióit képviselő rendezvénykínálat, programsorozat alakítható ki, ahol a programok mindegyike minőségi kulturális és művészeti tartalmat képvisel, legyen ez egy helyi kisebb rendezvény, vagy több napos fesztivál. Jelen intézkedés során cél elsőként, a Tokaji Borvidék, mint egységes térség magas színvonalú programjainak és rendezvényeinek kialakítása, amely megfelel a térség és a világörökség egyetemes értékeinek, valamint megfelelően reprezentálja a borvidéket nemzetközi szinten is.

2. 4. 2. Innovatív kulturális rendezvényhelyszínek fejlesztése, kulturális útvonalak és programkínálat kialakítása

A borvidéken a rendezvényhelyszínek, közösségi terek túlnyomó többségét a települési önkormányzatok üzemeltetik. Sok esetben komoly terhet jelent a forráshiányos önkormányzatok számára a már meglévő rendezvényhelyszínek folyamatos üzemeltetése, hiszen az épületek, intézmények üzemeltetési költsége igen magas.

A kulturális fejlesztések infrastrukturális feltételeinek megteremtése, a korszerű, műszaki megoldások és technológiák alkalmazása, fenntartható, környezetbarát, de ugyanakkor egyedi arculattal és térségi léptékű építészeti minőséggel megépülő, illetve megújuló kialakítására kell törekedni, amelyek egész évben történő hasznosítása is alapvető cél.

2. 4. 3. Művészeti civil kezdeményezések és programsorozatok megvalósítása

A térségnek, mint prémium borokat kínáló, minden téren a minőséget képviselő borvidéknek olyan kulturális és művészeti tartalommal bíró rendezvényeket és programokat kell kínálnia, amelyek a borvidék egyediségét és a minőséget képviselik.

A művészeti kezdeményezések és programok a Tokaji Borvidék szellemi örökségének és kultúrájának tevékeny ápolásában fontos szereppel rendelkeznek. A helyi civil szervezetek művészetekhez kapcsolódó tevékenységei a térség szellemi és társadalmi életében fontos kultúra továbbadó és alakító tényezők.

A Tokaji Borvidék művészeti és kulturális élete az elmúlt években egyértelmű fejlődésnek indult. Ezt igazolják a ma még kisszámú, de magas színvonalat biztosító rendezvények, több napon át megvalósuló fesztiválok és programsorozatok, művészeti események (pl. író-, vagy egyéb képzőművészeti, zenei táborok, fesztiválok, találkozók).

Az intézkedés során cél azon rendezvények kiszűrése és támogatása, amelyek tovább gyarapítják a térség minőségi kultúráját kínáló eseményeinek számát, hozzájárulva ezzel a helyiek és a térségbe látogatók kulturális igényeinek formálásához és kielégítéséhez.

2. 4. 4. Kreatív és kulturális iparhoz kapcsolódó tevékenységek fejlesztése

A kreatív és kulturális ipar fejlesztése többcélú. Ahol a kulturális ipar fejlett, jobb az életminőség, nagyobb a képzett, fiatalabb generációkhoz tartozó munkaerő megtartásának képessége, tehát a társadalmi folyamatokra is hatással van. Emellett hozzájárul az itt élők életkörülményei fejlesztéséhez, kapcsolódó kreatív és felelős attitűdjének alakításához.

Ahogy Magyarország, úgy a Tokaji Borvidék versenyképességi esélyeit többek között a magas hozzáadott értékű, lokális értéktartalmat hordozó márkák, emblémák felépítésével lehet tartósan növelni. Ehhez nélkülözhetetlen a kreatív ipar hatékony működtetése, társadalmi beágyazódásának, gazdaságfejlesztő hatásának elősegítése.

A kreatív ipar Tokaj-Hegyaljai ökoszisztémájának kialakítása érdekében első körben a turisztikai attrakcióként is értelmezhető divat és design ipart kell a borvidékre csábítani. Megfelelő ösztönző erővel bíró támogatási rendszert kell kidolgozni ennek érdekében, illetve

a megalakuló Tokaj-Hegyalja Egyetem Vállalkozásfejlesztési szak oktatási programjába be kell illeszteni a kreatív ipari innovációs menedzser képzést.

2. 4. 5. Gyerekek, fiatalok világörökség és kultúra, sport iránti érzékenyítése

Az intézkedés célja, olyan központok létrehozása, amelyek elsődleges funkciója az iskoláskorú gyerekek zenei kultúrájának és egyéb művészetek iránti érzékenységének fokozása, a világörökségi tudás és annak kreatív alakítása, illetve a térségi természetismeret tapasztalati tanulása lehet. Emellett a testkultúra népszerűsítése is kiemelendő, kapcsolódva a helyi adottságokhoz, a vízi sportokhoz és egyéb természeti környezethez köthető sport tevékenységekhez. A térségben kiemelkedő hagyománya van a sakknak, így a sportág intézményi szintű továbbfejlesztésének, nemzetközi és hazai versenyek lebonyolításának a jövőben is kiemelkedő jelentőséggel kell bírnia.

Fontos, hogy a speciális igényű, valamint fogyatékkal élők számára is elérhető és kiváló szolgáltatásokat nyújtó kulturális és rendezvényhelyszínek, programok kerüljenek kialakításra.

2. 5. Prioritás: Egyedi természeti értékek megőrzése, fenntartható turizmus fejlesztés

Stratégiai cél

TERMÉSZETESEN TOKAJ-HEGYALJA AKTÍV ÉLET – PRÉMIUM DESZTINÁCIÓ

Specifikus célok

A térség kiaknázatlan természeti potenciálját elsősorban a különleges természeti képződmények, természetes élőhelyek, geológiai formációk, az egykor megművelt, de felhagyott kiváló minőségű termőhelyek, erdők, árterek és folyók, vízbázis rendszerek, valamint a helyenként előforduló termásvíz készlet, jelentik. A természeti értékek kiaknázásának környezeti kockázata (erózióveszély, villámárvizek kialakulásának lehetősége, természeti értékek pusztulása) azonban megfontolandóvá teszi a természeti környezet nagyobb mértékű átalakítását.

- A természeti értékekhez kapcsolódó fenntartható fejlesztés csakis úgy lehetséges, ha a természet- és környezetkímélő hasznosítási módokat tudatosan, ökológiai

szemlélettel alkalmazva igyekeznek elkerülni a természeti potenciálok túlságosan egyoldalú kihasználását.

- A térség egyedi természeti értékeinek megőrzése, fenntartható tájhasználattal és ökológiai vízgazdálkodással lehetővé teszi a térség fenntartható és környezetbarát gazdasági ágazatainak fejlesztését is.
- Továbbá fontos, hogy a turisztikai fejlesztések kialakításánál is figyelemmel legyünk a természeti értékekre, a fenntarthatóság biztosítására.

Eredményességi kritériumok

Mutató megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
A Bodrog partot érintő fejlesztési projektek megvalósítása	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nkft., Támogatott projektkereső
A természet bemutatását célzó fejlesztési projektek megvalósítása	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nkft., Támogatott projektkereső
A környezeti neveléshez kapcsolódó intézmény- és programfejlesztés	helyi oktatási intézmények

Intézkedések leírása

2. 5. 1. Bodrog part rendezése, környezetileg fenntartható hasznosítása

A térség egyik egyedi természeti értéke a különböző tájtípusok, így a hegyvidék és az Alföld találkozása, kiegészülve az itt levő természetes vizekkel, elsősorban a Bodrog és a Tisza folyóval, amelyek Tokaj városánál találkoznak.

Az intézkedés célja a Bodrog part rendezése, természeti környezetbe illeszkedő, ökológiai víz- és ártérgazdálkodási szempontból környezetileg fenntartható hasznosítása.

Mivel a látogatók egyik fontos utazási motivációs tényezője az élővizekhez, és vízi élményekhez köthető, a turisták egyre nagyobb része látogat meg vizes, vagy vízközeli desztinációkat. Így hangsúlyt kell fektetni a Bodrog és a Bodrog part rekreációs és szabadidős célú tereinek, területeinek kialakítására, vízparti infrastruktúra elemek, és ráépülő funkciók (parti sétányok, úszópontonok, csónak és kishajó kikötők, sólyázók, kishajó és csónakbérlés, vízi túravezetések), változatos kiegészítő szolgáltatások megteremtésével (vizesblokkok, eszközök gasztro- és kulturális programokhoz), illeszkedve a Bodrog part mentén megkezdett vízibázis és kikötő fejlesztésekhez. (Bodrog Varázsa Program, Nyaralóhajó program). Cél, hogy

azonos színvonalú, könnyen elérhető és egymásra épülő szolgáltatások fogadják a vendégeket a Bodrog folyó megálló pontjain. Az intézkedések fő célterületei a Bodrog partján elhelyezkedő települések, így Tokaj, Bodrogkeresztúr, Bodrogkisfalud, Szegi, Szegilong, Olaszliszka, Bodrogolaszi, Sáradsadány és Sárospatak.

2. 5. 2. A természet bemutatását célzó helyszínek kialakítása

A borvidék természeti értékei, védett területei, élővilága olyan élményt, kikapcsolódást biztosítanak a helyiek és ideérkezők számára, amelyek az érintetlen környezet élményét, a természetközelséget hozzák vissza a látogatók számára. A beavatkozás a természeti értékek bemutatását, az erre a célra létrehozott infrastruktúrák kiépítését szolgálja. Az intézkedés célja a térség különleges természeti értékeinek, helyszíneinek, kialakítása, a jelenlegi túraútvonalak gondozása, rendszeres karbantartása, a környezeti és fenntartható szempontokat elsődlegesen szem előtt tartva, az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, valamint egyéb szakmai szervezetek (pl. Magyar Természetjáró Szövetség) bevonásával, kiépített túrák (Bodrogzug, Kopasz-hegy stb.) rendszerbe integrálásával. Az élővilág megfigyelésére a természethez illeszkedő kilátók, madármegfigyelő tornyok, tanösvények kialakítása biztosítja.

Az intézkedés további célja a térség egyedi földtani, geomorfológiai értékeinek, geoturizmushoz kapcsolódó attrakcióinak fejlesztése. Ennek során tanösvények, bemutatópontok kerülnek kialakításra, amelyek innovatív módszerek segítségével ismertetik az adott képződményt. Cél kisebb geopontok kialakítása, geopark létesítése, a felhagyott bányaterületek, az itt levő, európai dimenzióban is egyedülálló nemfémes ásványkincsek bemutatását célzó helyszínek fejlesztése, valamint a geológiával, geomorfológiával, természettudományokkal foglalkozó szakemberek, diákok és hallgatók vagy a természet iránt érdeklődők számára információs központ létesítése is, amely események megrendezéséhez is szolgálhat.

2. 5. 3. A környezeti nevelést célzó helyszínek kialakítása

A fenntarthatóság és a környezeti nevelés, a klímatudatos és zöld életmód fejlesztése alapvető követelmény ma a fiatal generáció életében, különösen olyan területen, amely több szempontból is természetvédelmi oltalom alatt áll. A klíma- és környezettudatosság kialakításához, a szemléletformáláshoz az első lépcsőfok olyan öko játszóterek, parkok,

amelyek fejlesztése során cél a környezeti szempontok figyelembevétele, valamint a gyermekek (és szüleik, kísérőik) részére a téma játékos oktatása-nevelése. Ezen túlmenően az intézkedés célja, hogy segítse az oktatási-nevelési intézményeket a környezet- és klímatudatosság növelésében, erdei képzési helyszínek, táborhelyek, a térség környezetét ismertető pontok, tájékoztatók, a szemléletformáláshoz is kapcsolódó szabadidőparkok kialakítása segítségével.

2. 6. Prioritás: Egyházi hagyományok ápolása

Stratégiai cél

HITHÚ BORVIDÉK

Specifikus célok

- Az egyházi kulturális értékek, vallási helyszínek fejlesztése hozzájárul a kulturális értékek megőrzéséhez, fenntartásához és bemutatásához. Az intézkedés célja a komplex szolgáltatásokat nyújtó térségi szintű, egységes vallási tematikához kapcsolódó hálózatok fejlesztése, a kegyhelyek és zarándokhelyek, illetve az egyéb vallási tematikus utak, zarándoklatok előtérbe helyezése mind vallási, mind kulturális célzattal.
- Az épített örökségként számontartott egyházi helyszínek, a vallási ereklyék, a templomok műkincseinek bemutatása hozzájárul a térség vallási sokszínűségének hangsúlyozásához, és a turisztikai szolgáltatások részét is képezhetik.

Eredményességi kritériumok

Mutató megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
Felújított vallási helyszínek száma	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nkft., Támogatott projektkereső
Zarándokturizmushoz kapcsolódó rendezvények száma	települési önkormányzatok, egyházak

Intézkedések leírása

2. 6.1. Egyházi épített örökség védelme

A Tokaji Borvidék jelentős számú egyházi épített örökségi helyszínnel (templomok, zsinagógák, imaházak, kápolnák, kálváriák, sírkertek), hagyományokkal (egyházi ünnepek, búcsújáró napok) rendelkezik, ennek megfelelően szükséges a védett, épített egyházi emlékek, örökségek megőrzése, az egyházi épületek régi állapotának visszaállítása, felújítása építészeti rekonstrukciós beavatkozások révén, lehetőség szerint új turisztikai attrakciók és szolgáltatás fejlesztések megvalósításával, interaktív látogató, bemutató, előadó terek kialakításával.

2. 6.2. Zarándokutak és vallási hagyományokhoz kötődő programok fejlesztése

A Tokaji Borvidéket három fontos tematikus zarándokút érinti: a Mária út, a Szent Erzsébet út és a Csodarabbik útja. A térség fontos vallási ereklyékkel (például Szent Orbán pápa csontereklyéje a monoki római katolikus templomban; Szent Erzsébet csontereklyéje a sárospataki római katolikus templomban), búcsújáró helyekkel és vallási hagyományokhoz kötődő programokkal rendelkezik (Monoki Kálvária-Búcsú, Sárospataki Pünkösdi Szent Erzsébet Ünnepe, Tállyai Szent Vencel Napi Búcsú, Sátoraljaújhelyi Szent István Nap).

A zarándokutak vallási jelentőségük, egyháztörténeti vonatkozásaik mellett kulturális és művészeti értékekkel is rendelkeznek, valamint erősen kötődnek népszokásokhoz, népi hagyományokhoz, rítusokhoz.

A vallási témájú zarándokutak településeken haladnak keresztül, így komplex módon érintik és integrálják magukba a borvidék vallási-, öko-, kulturális, bor- és gasztronómiai vonzerőit.

A vallási helyszínt, helyszíneket és eseményt bemutató többnyelvű okostelefonos alkalmazás, web- vagy közösségi célú médiaoldal jelentősen megkönnyíti a célcsoportok, célcsoport tagok, képviselők tájékoztatását, a vallási értékek, vonzerők közvetítését.

2. 7. Prioritás: Kiegyensúlyozott oktatási és képzési struktúra kialakítása

Stratégiai cél

KÉPZETT TÉRSÉG

Specifikus célok

- A borvidék társadalmi struktúrája, a humán erőforrás fejlesztésének, a térség népességmegtartó ereje növelésének egyik legfontosabb tényezője magas tudást

biztosító oktatási és képzési struktúra, valamint intézmények jelenléte. Az oktatásfejlesztés minden intézménytípust érint, így az óvodai nevelésen át, majd az alapfokú általános, szak-, illetve középiskolai képzésen keresztül, a felsőoktatásig. A borvidéken számos intézmény alkalmas arra, hogy valamilyen formában részt vegyen hazai vagy nemzetközi kutatási-fejlesztési projektben.

- A fejlesztés szempontjából kiemelten fontos a szőlő- és borágazathoz, illetve a világörökségi értékekhez kapcsolódó oktatási rendszer fejlesztése és összehangolása együttműködve a meglévő oktatási intézményrendszerrel (helyi köznevelés és szakképzés; országos/régiós szinten a releváns képzési profillal rendelkező felsőoktatási intézményekkel). Ennek egyik legfontosabb intézménye a létrejövő Tokaj-Hegyalja Egyetem lesz a jövőben.
- Kiemelt figyelmet kell fordítani az oktatás kutatási és egyéb szakmai hátterének javítására, valamint a helyi értelmiség megerősítésére, illetve kiemelkedő, a minden szőlőművelési módra kiterjedő, változatos időjárási viszonyokhoz is alkalmazkodni tudó gyakorlati tudással rendelkező, a helyi borászatok számára megbízható, vonzó, a jövőben folyamatosan igénybe vehető munkaerő megteremtésére.
- A képzések, foglalkozások nyújtásához megfelelő felszereltségű és funkcionalitású terekre van szükség, ezek mellett pedig ki kell alakítani a képzők és tudományos dolgozók munkájához szükséges irodai és kiszolgáló infrastruktúrát, továbbá a bentlakásos képzéseket lehetővé tevő szálláshelyeket is.

Eredményességi kritériumok

Mutató megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
Felsőoktatásban tanulók száma	KSH
Egyetemi felsőoktatásban tanulók és oktatók száma	Tokaj-Hegyalja Egyetem

Intézkedések leírása

2. 7.1. Humán erőforrás-fejlesztés

A szőlészeti-borászati és élelmiszeripari szakipari alap- és mesterképzéssel korszerű szemléletű, elméleti - gyakorlati szakismerettel rendelkező szakember háttér megteremtése a

borvidéken, akik a piaci igények és a technológiák által megkövetelt beavatkozásokat el tudják végezni.

2. 7.2. Felsőoktatási képzésfejlesztés, tudományos ismeretterjesztés

Ahhoz, hogy Magyarország egésze versenyben legyen a „tudástermelő iparban”, nemzetközileg is elismert, a piaci igényekhez igazodó képzési struktúrával rendelkező felsőoktatási intézményhálózattal kell rendelkeznie az országnak. Tokaj-Hegyalja esetén rendkívüli jelentőséggel bír az a tény, hogy 2021-től önálló intézménnyel (az egykori sárospataki főiskola, amely később az Eszterházy Károly Egyetemhez került), a Tokaj-Hegyalja Egyetemmel rendelkezik. A képzési struktúra fókuszra egyrészt a korábbi pedagógusképzésre, másrészt a szőlész-borász, turizmus-vendéglátás képzésekre irányul, azonban további cél humán és reál orientációjú mesterképzés beindítása is: kulturális örökségtanulmányok, amihez a kultúrtáj világörökségi címe ad lehetőséget, a másik pedig vállalkozásfejlesztés, ami üzleti és mérnöki területen végzett embereknek jelenthet továbblépési lehetőséget a térségben. Valamint cél nemzetközi projektben való részvétel, a Tokaji Borvidék külföldi és hazai egyetemi hallgatók nyári gyakorlati helyszínének kialakítása.

2. 7.3. Duális képzésfejlesztés

Az intézkedés célja borvidéki szintű közép- és felsőfokú iparági duális képzési rendszer kidolgozása és bevezetése szőlészeti, borászat, örökséggazdálkodás, turizmus, gasztronómia, természetvédelem, élelmiszeripar stb. területén. A szőlészeti képzési és foglalkoztatási program munkába ágyazott képzést jelent, melynek során a résztvevők elsajátítják a szükséges, több művelési módra kiterjedő szőlészeti ismereteket, megismerkednek a munkájukhoz szükséges eszközök használatával, továbbá gyakorlatot szereznek a borászatoknál bevett további, szakképzettséget nem igénylő feladatok ellátásában.

2. 8. Prioritás: Turizmusfejlesztés

Stratégiai cél

8. AKTÍV ÉLET – PRÉMIUM DESZTINÁCIÓ

Specifikus célok

- A térség természeti adottságai, a rekreáció, a kulturális és aktív turizmus lehetőségei számos fejlődési és fejlesztési lehetőséget biztosítanak a települések számára.
- A turisztikai térség további fejlődéséhez nélkülözhetetlen a megfelelő minőségű szálláshelyek biztosítása, ahol az élményszerzés mellett rekreációra, feltöltődésre is lehetősége nyílik az ideérkezőknek.
- A Tokaji Borvidék tájkaraktere, a kulturális, természeti és épített értékek, a hegyvidék és folyópart aktív turizmust biztosító adottságainak kiaknázása további, környezetileg fenntartható, az ökológiai szemlélet beemelésével megvalósuló fejlesztéseket tesz lehetővé.
- A szálláshelyek minőségi és kisebb mértékben mennyiségi fejlesztése tekintetében a hagyományos szállásférőhely szolgáltatások fejlesztése mellett kiemelt figyelmet kell kapnia a prevenciót és rekreációt elősegítő, wellness, gyógy, spa- és termásvíz szolgáltatásoknak, mindezt fenntartható és környezetbarát, valamint a térségre egyedi jellegű kialakítással.
- A turisztikai célú fejlesztések megvalósítása során, fontos, hogy olyan lehetőségeket kínáljon a térség, amelyek a szabadidő eltöltésének komplex, élmény alapú megközelítését tűzik ki célul, valamint a minőségi idő eltöltésre összpontosuljanak, mérsékelve a szezonalitást, legyen szó aktív turisztikai szabadidő eltöltésről, egy magas színvonalú panzióban, szállodában vagy falusi szálláshelyen eltöltött éjszakákról, települési programsorozaton való részvételről.

Eredményességi kritériumok

<u>Mutatók megnevezése</u>	<u>Adatforrás és mérési módszertan</u>
Kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek száma	
Kereskedelmi szálláshelyek vendégszámának alakulása (belföld/külföld)	KSH, MTÜ
Kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszaka-számának alakulása (belföld/külföld)	KSH, MTÜ
Üzleti célú egyéb szálláshelyek száma, férőhelyek, valamint vendég és vendégéjszaka száma (belföld/külföld)	KSH, MTÜ

Vendéglátóhelyek száma	KSH
Felújított szálláshelyek száma	Kisfaludy2030
Attrakciófejlesztéshez kapcsolódó projektek száma	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nkft., Támogatott projektkereső
Újonnan létesített kerékpárút hossza	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nkft.,

Intézkedések leírása

2. 8.1. Szálláshely-szolgáltatás fejlesztés

A Tokaji Borvidék látogatottságának növekvő, de viszonylagos alacsony éves átlagos kapacitáskihasználtsági szintje többek között a minőségi szállásférőhelyek alacsony számára és a kínált szolgáltatások mérsékelt színvonalára vezethető vissza. A térségben kínált szálláshelyek jelentős része magánszállás, melyek kihasználtságát nagyban befolyásolja az igénybe vehető szolgáltatások minősége és mennyisége.

A szálláshelyek (többek között kis befogadóképességű, családi vagy mikrovállalkozások keretében működtetett panziók stb.) felújítása, bővítése mellett további szálláshelyek létrehozására is indokolt. Ezen szállások tervezésénél a kiegészítő szolgáltatások figyelembevételével és lehetőségével olyan komplex szolgáltatások valósíthatók meg, amelyek növelik a térségben töltött vendégéjszakák számát, további látogatószámot generálnak, kielégítve a minőségi szállásokat és szolgáltatásokat kereső turisták igényeit.

Mindemellett a szálláshelyek fejlesztésénél kiemelt figyelmet kell fordítani a „home office” munkavállalás lehetőségének, tárgyi feltételeinek megteremtésére, a hosszabb tartózkodás ösztönzése érdekében.

2. 8.2. Élmenyhelyek, témaparkok komplex fejlesztése

A nemzetközi turisztikai trendek is azt igazolják, hogy turisztikai látogatottságot tekintve a komplex élményszerzésre helyeződött. A tematikus parkok, élmény pontok komplex attrakciók aktív kikapcsolódást biztosítanak minden korosztály számára, ezzel párhuzamosan azonban nemcsak az élményelemek, hanem kiegészítő szolgáltatások, interaktív programelemek fejlesztése is fontos.

A borászati hagyományok, szőlőművelés, a kulturális és épített örökség további bemutatása, interaktív, játékos, tematikus élményhelyek, -pontok és-parkok kialakítása formájában is

történhet. A borvidéken létesült élménypontok egy-egy fő tématerületre, egyedi, meghatározó karakterű helyszínre, kultúrtáj jellegzetes kismesterségére, épített vagy természeti értékre fókuszálnak, ezáltal közvetlenül a térség turisztikai kínálatát gazdagítják, hozzájárulnak a helyi foglalkoztatás, munkahelyteremtés, valamint a közösségi tudat, belső kohézió erősítéséhez.

2. 8.3. A kerékpáros turizmus feltételeinek javítása

A kerékpáros turizmus az európai turizmus egyik legdinamikusabban bővülő ágazata, az elmúlt években hazánkban is nőtt a kerékpáros turisták száma. Manapság már nem igaz az a korábbi megállapítás, amely szerint a kerékpárral érkezők a kevésbé fizetőképes vendégeket jelentik, ráadásul a kerékpáros szezon rendszerint jóval hosszabb a nyári főszezonnál, áprilistól novemberig tart.

A Tokaji Borvidéken megfelelő potenciál áll rendelkezésre a kerékpáros turizmus továbbfejlesztésére, ennek érdekében cél mind az itt élők, mind pedig az ideérkezők számára a kerékpározás feltételeinek javítása.

Fontos cél, hogy a településeket összekötő és kiépített nyomvonal szakaszok egymásba fonódva, több állomáshelyet, megálló pontot felfűzve, egybefüggő Tokaj-Zemplén térségi túraútvonalat alkossanak.

2. 8.4. Vízi turisztikai fejlesztések

A folyók fás, ligetes természeti környezete a nyári fürdőzésre meder és víz minőségi állapota miatt – személyi felelősség mellett – csak korlátozott mértékben használható. Ennek ellenére a természetes vizek mentén elhelyezkedő szabadstrandok idényjellegű magas kihasználtsága (fürdés, rekreáció) évről-évre változatlan. A Borvidék egyik fő aktív turisztikai szegmense, szervezett szabadidős tevékenysége a természetes folyóvizeihez (Bodrog, Tisza) kötődő vízi turizmus, ezen belül is a vízi túrázás (kajak, kenu, csónak, korlátozott feltételek mellett a motorcsónak), a rekreációs célú horgászat, kiépített és kijelölt szabad strandokon a fürdő turizmus és az élményalapú séta-, kiránduló, s nyaralóhajózás, ezek fejlesztése.

A további fejlesztési cél a vízi, vízparti létesítmények, infrastrukturális elemek és szolgáltatások megteremtése közép és hosszú távon is kiemelt térségi prioritás.

2. 8.5. Aktív turizmus fejlesztése, extrém sportok feltételeinek kialakítása

Az aktív turizmus és az extrém sport különböző fajtáinak turizmusban betöltött szerepe az elmúlt évek során erősödött, az élmény és aktivitás előtérbe kerülésével, valamint a túlzott városias, felgyorsult életmódból történő kiszakadás iránti igény kapcsán. Az aktív turizmus és extrém sportok kedvelői az egyes helyszíneket általában valamilyen sportrendezvény résztvevőjeként vagy a sport tevékenység gyakorlása (edzés) céljából látogatják meg. A Tokaji Borvidék hegyvidéki területei kiváló potenciállal rendelkeznek az extrém sportok, vagy „fun” és kaland sportok kínálata esetén is, mivel ezek általában a szabadban valósulnak meg.

Az aktív turizmus borvidéki jelenléte a dűlők sportolási célú hasznosításában is megjelenik. A borvidéken jelenleg is rendszeresen megrendezésre kerülnek extrém sport rendezvények (az erdőbényei Drótszamar Fesztivál, a Tarcali Kőfejtő Cross, Sárkányhajó versenyek, hegyi futó versenyek stb.). Ezen rendezvények helyszínei már eleve megfelelnek az extrém sporttal szemben támasztott követelményeknek.

2. 8.6. Falusi és agroturisztikai fejlesztések

A falusi turizmus a falu komplex idegenforgalmi kínálatának, adottságainak a hasznosítása, amely együtt kínálja a falusi életkörülmények, a helyi szokások, a kultúra és a mezőgazdaság adta lehetőségek fejlesztését és népszerűsítését. Tágabb értelemben falusi turizmus minden – ideértve bármely település falusi jellegű településrészeit is – vendégfogadás (szállás-, étkezés-, és programszolgáltatás). A falusi és agroturizmus jól szolgálja a természeti és kulturális erőforrások feltárását, megőrizve azok hagyományos hasznosítását, a város és vidék közötti kapcsolatok erősítését.

A szállásadásból, a sokszínű programszolgáltatásból és a helyi termékek közvetlen értékesítéséből keletkező jövedelem hozzájárul a megélhetés biztosításához, a turisztikai szolgáltatásokból közvetlenül keletkezett jövedelem birtokában a szolgáltatók maguk is további keresletet generálnak más helyi termékek és szolgáltatások iránt is.

Az intézkedés hatására a helyi piac egyértelműen kibővül, ami táplálja a helyi gazdaság fejlődését. A társadalmi hatások a foglalkoztatásban és jövedelemtermelésben jelentkeznek, de a vonzerők felfedezésével, megőrzésével megnövekvő helyi identitás a helyi közösségeket erősíti.

2. 8.7. Minőségi gasztronómiai vendéglátóhelyek kialakításának ösztönzése

A minőségi vendéglátóhelyek kialakítása, nemcsak a modern kor igényeinek és színvonalának fizikailag kialakított, igényes arculattal rendelkező vendéglátóhelyek, illetve vendégváró helyek kialakítását jelenti, hanem a minőségi, helyi alapanyagokat felhasználó, gasztronómiai sokszínűséget képviselő, magasan képzett, tapasztalattal rendelkező szakemberek térségbe vonzását, a helyi humánkapacitás kihasználását is magában foglalja.

A minőségi gasztronómia kialakításában kulcsszerepet játszik a helyi lakosság, akiknek nemcsak a vendéglátóként, de vendégként is a minőségi vendéglátás mellett kell elköteleződni. Ennek érdekében szemléletformáló kampányokat kell indítani, hisz a kiemelt fejlesztési fókuszban lévő éttermi infrastruktúrát szezonon kívül a helyi fogyasztóknak kell fenntartani. A helyi lakosságban tudatosítani kell, hogy különleges termőterületek tulajdonában vannak, melyek optimális kiaknázásával a környező nagyvárosok hétféle kulináris műhelyévé válhatnak. Ennek elérése érdekében gasztrakulturális eseményeket kell szervezni a nyári és őszi szezonon túl is, ahol regionális és országos híré éttermek és séfek települnek ki és viszik el tudásukat, közönségüket a borvidékre, szakmai mentorációt és országos publicitást biztosítva a minőségi irányba elmozduló borvidéki gasztronómiának.

2. 8. 8. Egészségturizmushoz kapcsolódó fejlesztések

A Tokaji Borvidék területén az egészségturisztikához kapcsolódó helyszínek és szolgáltatások egyértelműen hiányosak, a térségben korlátozott a fürdőzési és strandolási lehetőség, mely erősen visszaveti a térség turisztikai potenciálját. Az egészségturizmus jelentőségét az is igazolja, hogy Magyarországon minden harmadik, szállodában eltöltött vendégéjszaka gyógy- és wellness szállodában realizálódik. Az egészségturisztikai helyszínek felmérése, fejlesztési lehetőségeinek feltárása (például klimatikus gyógyhelyek feltérképezése), valamint megvalósítása azért is indokolt, mert csökkenti a szezonalitást, a borvidék esetén a kulturális, bor- és gasztronómiai turizmus kiegészítését szolgálja, továbbá több célcsoport számára nyújt szolgáltatásokat. Hozzájárul az eltöltött napok, a vendégek számának növekedéshez, valamint további piacot biztosít a helyi termékek kínálatára, felhasználására is.

2. 9. Prioritás: Helyi közösségfejlesztés

Stratégiai cél

OTTHONUNK TOKAJ MEGÚJULÓ TELEPÜLÉSEK

Specifikus célok

- A Tokaji Borvidék hosszú távú társadalmi és gazdasági megújulása és fenntartható fejlesztése az itt élők összefogásával, erős civil társadalom és a közösség erejével valósítható meg és tartható fenn. A prioritás célja a helyi közösségi kohézió erősítése, a Tokaji Borvidék, mint világörökségi lakóhely identitásának erősítése.
- Fontos, hogy az itt élők, a jelenlegi és jövőbeni generációk is tudatában legyenek annak, hogy kivételes környezetben, világörökségi területen, történelmi borvidéken élnek, így az egyik legfontosabb cél a lakosság identitástudatának javítása, közösségteremtéssel kapcsolatos intézkedések kialakítása. Ehhez közösségi tereket, borvidéki rendezvényeket hozhatunk létre, amelynek során egyrészt programlehetőségekre, aktív és passzív kikapcsolódásra, a borvidéken élők és idelátogatók szabadidő-eltöltésének hasznos megteremtésére alkalmas helyszínek kerülnek kialakításra.
- Másrészt a helyi társadalom, civilek számára élhető, minőségi, a helyi értékekre fókuszáló közösségi terek létrehozása történik, ahol szintén lehetőség nyílik térségi rendezvények, események, oktatási programok lebonyolítására is.

Eredményességi kritériumok

Mutatók megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
Az állandó népesség számának alakulása	KSH
14 év alatti népesség aránya	KSH
Helyi civil szervezetek száma	Cégbíróság
Közösségfejlesztéshez kapcsolódó projektek száma	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nkft., Támogatott projektkezeső

Intézkedések leírása

2. 9. 1. Lakóhelyi közösségek fejlesztése, közösségi aktivitás erősítése

A Tokaji Borvidék sokszínű kulturális, etnikai és vallási képet mutat. A térség településein, különböző településrészein megfigyelhető az eltérő háttérrel, adottságokkal rendelkező társadalmi csoportok (idősek és fiatalok; fogyatékkal élők, nemzetiségek és a többségi társadalom) elszigeteltsége, a kapcsolódási pontok és az egymástól való tanulás lehetőségének korlátozottsága. Mivel a borvidék egyik fő vonzereje és közösségformáló, identitáserősítő tulajdonsága a kulturális sokszínűség, ezért az arra épülő rendezvények, társadalmi szemléletformálási programok, akciók szervezése elengedhetetlen fontosságú.

A kulturális és közösségi akciók, rendezvények, megvalósítása közösségi, intézményi együttműködésben, a lakossági specifikus igények figyelembevételével történik.

2. 9. 2. Helyi, települési, világörökségi és térségi identitás erősítése

A Tokaji Borvidék évszázados múltjának köszönhetően soknemzetiségű térség, ahol a kulturális és vallási sokszínűség egy-egy település mai életében is meghatározó szereppel bír, sok település esetén erős identitástudattal találkozhatunk. A helyi identitás, a területhez és hagyományokhoz való kötődés, valamint annak a tudatnak az erősítése, hogy világörökségi státusszal rendelkező területről van szó, az itt élők és gazdálkodók számára is társadalmi és gazdasági előnyökkel járhat. A világörökségi státusz erősítése olyan rendezvények, képzések és nemzetközi együttműködésben működő projektek formájában is megvalósulhat, amelyek egyértelműen a Tokaji Borvidékhez, a terület értékeihez kötődnek, s közösségépítő és gazdaságélénkítő szereppel egyaránt bírnak. Fontos, hogy a programok kialakítása a helyi lakosokkal, civil szervezetekkel és vállalkozásokkal, önkormányzatokkal együtt történjen, valamint a közösségi és személyes fejlődést szolgálják.

A helyi hagyományok, kulturális értékek és tudományos ismeretanyag kreatívan alkalmazható tudásának és gyakorlatának átadását szolgáló oktatási-nevelési és ismeretterjesztő programok fontos lehetőséget biztosítanak a gyermekek, az ifjúság (vagy akár az idősebb korosztályok) helyi és általános világörökségi tudásának és szemléletének identitáserősítő és kreatívan alakító kibontakoztatásában, kompetenciafejlesztésében. A kulturális, közművelődési intézmények (könyvtárak, múzeumok, levéltárak stb.), valamint művészeti intézmények,

egyéb civil szervezetek és a nevelési-oktatási intézmények közötti együttműködések erősítése differenciált lehetőséget nyújt a térség és településeinek kulturális életének színesítésére, a helyi közösség összetartozásának növelésére, továbbá a társadalmi felzárkózás és kohézió elősegítésére.

2. 9.3. Közösségi terek létrehozása, fejlesztése

A Tokaji Borvidék közösségi és kulturális, művészeti szervezetek és kezdeményezések helyi örökséget figyelembe vevő, de innovatívan és kreatívan kialakított kiállítási és tevékenységi helyszínlehetőségei rendkívül korlátozottak, hiányosak és sok esetben korszerűtlenek, mind technikailag, mind társadalmilag. A kulturális intézmények állapota leromlott, nem rendelkeznek elegendő számú, megfelelő kialakítású helyiséggel, ami a programkínálat bővítésének egyik legnagyobb akadálya. A civil aktivitás és a közösségi programok a térségben már fejlődésnek indultak, azonban hiány van a különböző korosztályok, közösségek, civil szervezetek számára kialakított, fenntartott fedett közösségi terekből, klubhelyiségekből.

A térség településeinek értékes, változatos és nagyarányú természeti környezete jelentős vonzerővel bír a helyi lakosság és az idelátogatók számára, ugyanakkor a településen belüli lakott részek társadalmilag is használható, de természetbarát közttereinek az aránya alacsony, illetve leromlott, a településen belüli zöldfelületek fejlesztésére, közterületi megújulás ösztönzésére, korszerű játszóterek és szabadtéri fitnessparkok kialakítására szükség van az élhető és életminőséget növelő települési környezet megteremtéséért.

Közösségi terek kialakítása során lehetőség nyílik integrált helyszínek, nyitott és zárt komplex kulturális helyszínek létrehozására, amelynek célja az, hogy a helyiek használják ezeket a helyszíneket saját elképzeléseik, programjaik, helyi ünnepek és rendezvények megvalósítására, amelyek a hegyaljai, vagy települési közösség fejlődésének egészét szolgálja, mindezt építészeti szempontból innovatív és fenntartható módon. Ez lehet egy klubszoba, közösségi konyha, játszótér, szabadidő vagy fitnesspark, vagy multifunkcionális rendezvényterem is.

2. 9. 4. Társadalmi kohézió és szociális háló erősítése

Az esélyegyenlőség és a társadalmi kohézió, kölcsönös befogadás megvalósulása érdekében szükséges olyan érzékenyítő programok, találkozási lehetőségek megteremtése, amelyek során a különböző társadalmi csoportok megismerhetik egymást és konstruktívan

együttműködve részt vehetnek egymás életében. Az így kialakuló interakciók révén a szociális különbségek mérséklődnek, a társadalmi kohézió és települési, térségi befogadó, sokszínűségekre nyitott identitások erősödnek, valamint pozitívan erősítik egymás hatását, fejlesztve a térségi szinergiákat.

2. 9.5. Közösségek gazdasági önszerveződésének erősítése

Az életerős helyi közösségek kialakulásának és fejlődésének egyik meghatározó építő eleme a közösségi kezdeményezésen alapuló társadalmi célú gazdaságfejlesztés, mely esetében a közérdekű társadalmi cél alapjául a gyakran magas szintű szociális innovációban megnyilvánuló vállalkozási tevékenység szolgál. Az üzleti tevékenység ötvözi a társadalmi és az üzleti szempontokat, a termékek és szolgáltatások piaci értékesítéséből származó nyereségüket elsősorban e szociális cél elérése érdekében forgatják vissza, ezzel is biztosítva fenntartható működésüket, küldetésüknek megfelelő – demokratikus vagy részvételi alapelveken, illetve a társadalmi igazságosság célkitűzésén nyugvó – szervezeti felépítéssel vagy tulajdonrendszerrel rendelkeznek.

Elsősorban olyan közösségi mezőgazdasági, szerveződéseket javasolt támogatni, ahol személyes az együttműködés a termelő és a fogyasztó között, amelyben a gazdálkodással járó kockázatokat, felelősséget és a jövedelmező gazdálkodás eredményeit egy hosszú távú megállapodásban szabályozott módon közösen osztják meg, ahol a gazda vállalja, hogy egész évben a közösség tagjainak termel, míg a vásárlók vállalják, hogy átalánydíjért cserébe átveszik a terményeket. A terményeket (zöldség, tojás, állati termékek) jellemzően hetente ugyanabban az időben és helyen lehet átvenni. (Pl. Youtyúk, kosárközösségek) A közösségi mezőgazdasági szerveződés ösztönzi az ökotudatos élelmiszer alapanyagok előállítását termelését, kockázatmentes üzleti modellt biztosít a termelőnek. Hozzájárul az elvándorlás csökkentéséhez és növeli a szervezet tagjainak térséghez való érzelmi kötődését, térségbe irányuló utazások számát, közösségi eseményeken való részvételi hajlandóságot.

2. 10. Prioritás: Települési környezet fejlesztése

Stratégiai cél

MEGÚJULÓ TELEPÜLÉSEK

Specifikus célok

A települési környezet- és szolgáltatásfejlesztés olyan beruházási terveket alapoz meg, amelyek javítják a térség településeinek infrastruktúráját, intézményellátottságát, élhető, környezeti és társadalmi szempontból fenntartható és befogadó létté, a világörökségi értékeket megőrző településkép kialakítását. Ennek során lehetőség nyílik egyrészt a települési infrastruktúra, a különböző humán szolgáltatások és intézmények fejlesztésére, valamint a helyi lakosság környezettudatosságának fejlesztését célzó intézkedésekre.

Eredményességi kritériumok

Mutatók megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
Humán infrastruktúra fejlesztéshez kapcsolódó projektek száma	Támogatott projektkereső
Települési közszolgáltatás-fejlesztéshez kapcsolódó projektek száma	Támogatott projektkereső

Intézkedések leírása

2. 10.1. Szociális, egészségügyi ellátás infrastrukturális fejlesztése

Az intézkedés célja a megfelelő szociális és egészségügyi ellátást biztosító települések kialakítása, amely alapvető feltétele a társadalmi-demográfia helyzetkép javulásának. A Tokaji Borvidéken élők jelenleg az ország egyik legrosszabb egészségi állapotával rendelkeznek, ennek javítása az itt levő intézmények, ellátó hálózat fejlesztésével valósulhat meg. Fontos, hogy a helyiek megfelelő szintű ellátást kapjanak, az egészségüggyel és szociális ellátással kapcsolatos ingázások minimalizálódjanak, valamint legyenek olyan központok (városi terek), ahol speciális ellátás, szakellátás is rendelkezésre áll.

2. 10.2. Települési közszolgáltatások fejlesztése

A közszolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése feltétele annak, hogy elsősorban a társadalmi leszakadással veszélyeztetett csoportok helyzetének javítására irányuló programok végrehajtásához biztosított legyen a megfelelő intézményi háttér, másrészt a foglalkoztatottsági szint növeléséhez csökkenthető legyenek a lakossági terhek, és az életminőséget javító új szolgáltatások induljanak. A helyi szintű humán közszolgáltatások megújítása hozzájárul a lakosság foglalkoztathatóságának javításához, az életkörülményekben rejlő területi különbségek mérsékléséhez, illetve a társadalmi összetartozás erősítéséhez. Az

intézkedés eredményeképpen kiegyenlítődnek vagy javulnak a borvidék települései és településrészei közötti szociális különbségek.

2. 10.3. Közműellátottság javítása, energetika, klíma- és energiatudatosság növelése

A Tokaji Borvidék élhető, magas színvonalú szolgáltatásokat biztosító településeinek kialakítása során törekedni kell a társadalmilag és környezetileg fenntartható fejlesztések megvalósítására, megfelelő környezeti állapot, a levegőtisztaság, a felszíni és felszín alatti vizek vízminőség védelmére, a klímaváltozással kapcsolatos negatív hatások mérséklésére, a közműszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítására és az épített környezet védelmére.

A lakossági közműszolgáltatásokhoz való minél szélesebb és hatékonyabb társadalmi hozzáférés fejlesztése alapvető kritérium az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés feltételeinek megteremtéséhez és a gazdasági, társadalmi és területi kohézió megvalósításához, mivel a településrészek és közösségek, illetve az ott élő egyének társadalmi életét, mindennapi gyakorlatait erősen befolyásolja a közművesítés, például ivóvíz biztosításának a feltételrendszere. Ez különösen igaz a szociálisan hátrányos helyzetű lakossággal rendelkező településeken, szegregálódási folyamatoknak kitett településrészekben, mivel a víz hiányából fakadó negatív hatások fokozott mértékben befolyásolják az itt élők mindennapjait, a helyi társadalmon belüli integrációs esélyeit, tovább erősítve hátrányos helyzetüket.

A levegőtisztaság megőrzése, javítása az energiaellátáshoz kapcsolódó kibocsátás csökkentését igényli. A vízminőség védelmet a felszíni és felszín alatti szennyezés (például talajba szikkadó szennyvíz) terhelésének csökkentése biztosíthatja. A klímaváltozás során jelentkező felmelegedés és szélsőséges csapadékesemények (esetleges villámárvizek) hatásának kezelése, a nyári meleg elleni védelem és a zavarmentes csapadékvíz-gazdálkodás megoldása szintén belterület védelmét szolgáló közműfejlesztési feladatokat jelent. Különösen fontos a lehulló csapadék helyben való megtartása és hasznosítása, a gyors elvezetés által okozott vízvesztések minimalizálása az integrált csapadékvíz-gazdálkodás céljainak figyelembevételével, a térségben tapasztalható, klímaváltozás okozta negatív hatások mérséklésére. Az elavult közműhálózatok és a klímaváltozást jelentő felmelegedés kompenzálása az energiaigény növekedésével jár, de az energiaellátás okozta

környezetterhelés csökkenthető a megújuló energiahordozók alkalmazásával, azok rendszereinek fejlesztésével.

A prioritás során további cél olyan intézkedések kialakítása, amelyek növelik a térség klímaváltozáshoz kapcsolódó alkalmazkodóképességét, másrészt csökkentik a kibocsátást. Az éghajlatváltozás várható hatásai a lakosság (differentiált társadalmi csoportok) mellett az agráriumot érintik – a Borvidék esetén a szőlőtermesztést különösen –, de az energiaellátás, a műszaki infrastruktúra, az egészségügy és a szociális ellátórendszer számára is egyre több feladatot jelentenek. Az éghajlati modellezések és előrejelzések alapján kiderül, az ország legsérülékenyebb területei közé tartozik a Tokaji Borvidék, így elsődleges feladatok közé tartoznak olyan települési szintű klímastratégiák, szemléletformáló akciók kialakítása, a hosszú távú környezeti szempontokat, energia- és klímatudatos szemléletmódban megvalósítandó beruházások, amelyek mérséklik a negatív hatásokat.

2. 11. Prioritás: Közlekedésfejlesztés

Stratégiai cél

ELÉRHETŐ TELEPÜLÉSEK

Specifikus célok

A Tokaji borvidék térségi szintű fejlesztésének egyik legfontosabb kihívása az elérhetőség javítása, a fenntartható mobilitás és közlekedési rendszer feltételeinek megteremtése, mely nem csak a rossz állapotú vagy hiányzó közlekedési infrastruktúrák megépítését, illetve fejlesztését, hanem a térségben jelentkező közlekedési módok racionális munkamegosztásának (többek között egységes, térségi tarifarendszer megteremtésével) kialakítását, a fenntartható, környezetbarát közlekedési módok használatának ösztönzését és turisztikai célú hasznosítását, a szemléletformálás eszközeinek alkalmazását jelenti hosszú távon.

- A térség közlekedésfejlesztésének legfontosabb célja, hogy a borvidék mind közösségi, mind egyéni közlekedéssel, vagy ezek kombinációjával, tervezhetően és a kor igényeinek megfelelően megközelíthető és elérhető legyen minden a borvidékre ellátogatni vágyó számára, figyelembe véve a speciális igényekkel

rendelkező (kerékpárszállítás vasúton, alacsonypadlós járművek, kisgyermekes családok stb.) célcsoportok szükségleteit is.

- Fejlesztési cél, hogy a borvidék települései közötti turisztikai, illetve hivatásforgalmi célú közlekedési kapcsolatok feltételei javuljanak, mely egyrészt a térség gazdasági és népességmegtartó erejét erősíti, másrészt az országos turisztikai térségek versenyében a borvidék versenyképességét növeli. Jelen prioritás magában foglalja az egyéni közlekedési módok (gyalogos, kerékpáros és közúti), illetve a közösségi közlekedési módok (vasúti, közúti közforgalmi szolgáltatás) infrastrukturális és szolgáltatás oldali fejlesztések megvalósítását.
- A turisztikai célú kerékpározás feltételeinek javítását célzó intézkedéseket a turisztikai prioritás tartalmazza.

Eredményességi kritériumok

Mutatók megnevezése	Adatforrás és mérési módszertan
Kerékpáros közlekedéshez kapcsolódó fejlesztések száma, kerékpárút hálózat hossza	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nkft., Támogatott projektkereső
Közútfelújításokhoz kapcsolódó projektek száma	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nkft., Támogatott projektkereső
Vasútfelújításokhoz kapcsolódó projektek száma	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nkft., Támogatott projektkereső
Légi közlekedés fejlesztéshez kapcsolódó projektek száma	Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nkft., Támogatott projektkereső

Intézkedések leírása

2. 11.1. Gyalogos és kerékpáros fejlesztések

Az egyéni közlekedési módok tekintetében fontos a gyalogos és kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása, a hivatásforgalmi, munkába járáshoz, iskolába járáshoz, bevásárláshoz, ügyintézéshez kapcsolódó kerékpározás során, melyek a térség településszerkezetét tekintve a települések közötti ingázást is jelenti, a közlekedésbiztonsági feltételek javítására kell törekedni. A turisztikai kerékpárhasználat élénkítése szintén kiemelt feladat. A két keréken bejárható borvidék kiemelt fejlesztési cél. Ennek érdekében automata kerékpárkölcsonzési rendszerek (bikesharing) telepítése szükségeltetik. A kerékpáros közlekedés másik fejlesztési

iránya az intézmények, üzletek és közterületek kerékpár tárolási, parkolási lehetőségeinek fejlesztése.

2. 11.2. Közúti fejlesztések

A Tokaji Borvidék fejlesztése szempontjából alapvető jelentősége van a térségi közúti elérhetőség fejlesztésének. A borvidék közúti közlekedésfejlesztésének alapvető céljai a települési gazdaságok versenyképességének és a hátrányos helyzetű, leszakadó települések helyzetének javítása érdekében a településeket összekötő úthálózat minőségének javítása.

2. 11.3. Vasútfejlesztések

A Mezőzombor és Sátoraljaújhely között - 46 kilométernyi szakaszt érintő vasúti pálya és állomás korszerűsítése megtörtént. A villamosítás mellett megszüntették a szűk keresztmetszeteket, lassújeleket. A térségbe alacsony padlós, korszerű vonatokat vezényelnek, ami lehetővé teszi Miskolc irányába az elővárosi, ütemezett menetrend megteremtését. A karbon semleges ingázás és turisták mobilizálása érdekében a felújított vasúti megállók mellé B+R, azaz „bike and ride” – biciklizz és utazz pontokat szükséges telepíteni, ahol a bicikli tárolás mellett a „bikesharing” szolgáltatás is biztosítani kell.

Helyre kell állítani a vasúti kapcsolatot Sátoraljaújhely és Szlovákújhely között és rákapcsolni a borvidéket a V/a páneurópai folyosóra (Pozsony – Zsolna – Kassa – Ungvár) és becsatlakozni a tervezés alatt lévő Prága – Ungvár gyorsvasút hálózatba. A fejlesztés lehetővé teszi egy történelmi alapokon nyugvó gazdasági övezet újra értelmezését, karbonmentes közlekedési kapcsolatot biztosítva Kassa és Ungvár potenciális turistái, befektetői, munkavállalói irányába. Az Európai Unió HUSKROUA fejlesztési forrásai igénybe vehetők ezen fejlesztési cél elérésére a 2021-27-s költségvetési ciklusban.

A határon átnyúló „Creativ Region” stratégiai célkitűzésének megvalósításához szükséges egy határon átnyúló, a térség nagyvárosait összekötő, ütemezett menetrenden alapuló körvasút létrehozása, amely Miskolc – Kassa - Ungvár – Sátoraljaújhely- Szerencs – Miskolc viszonylatban közlekedik.

Turisztikai célú vasúti üzemre alkalmas a 98-as vasúti viszonylat Szerencs és Hidasnémeti között. A vonal a turisztikai szempontból fejlesztendő településeket érinti. Kassa – Hidasnémeti – Mád – Tállya Szerencs – Tarcál – Tokaj- illetve Mezőzombor – Sárospatak – Sátoraljaújhely viszonylatban beállítandó nosztalgia gőzös az élményutazás mellett a borvidék

kassai reptérrel való vasúti összeköttetését biztosítsa. A 98-as vasúti vonalon lévő megállóhelyeket egységes formában az alapításkori Kassa – Hegyaljai Hév megállóinak stílusában ajánlott felújítani.

2. 11.4. Légi közlekedési kapcsolatok fejlesztése

A régió két meghatározó légi közlekedési kapcsolata a Debreceni és a szlovákiai Kassai Nemzetközi Reptér.

Debrecen nemzetközi reptere a következő években - a 37-s út négysávosításának köszönhetően elérhetővé válik - autóúton, autópályán, illetve a vasúti kapcsolat már korábban is adott volt. A reptér a következő években új kifutópálya építését és terminálbővítést tervez. Cél a 1,5-2 millió utas fogadása. A debreceni reptér távolabb van, ezért kettes számú stratégia reptérnek javasolt. A reptér jelentős forgalmat bonyolít Moszkva és Tel-Aviv irányába, ami stratégia szempontból fontos küldő területté formálható a borvidék szempontjából.

A Kassai Reptér az elmúlt tíz évben jelentős kapacitásbővítésen, légi és utasforgalmi fejlesztésen esett át, ami jelentős utasszám és célállomás növekedéssel, bővüléssel járt. Rendszeres nemzetközi légi járáttal juthatunk el Kassáról közvetlenül Prágába, Londonba, Bécsbe, Varsóba, Liverpoolba és Isztanbulba, Bécsbe. A Kassai Repülőtér nonstop általános célú repülési szolgáltatásokat nyújt (general aviation) magán és üzleti céllal utazók számára. Közelsége, közvetlen vasúti és autópálya összeköttetése miatt a borvidék első stratégiai repülőterévé való fejlesztése javasolt.

A borvidéken a sport és magánrepülőgép forgalmat fejleszteni szükséges, illetve helikopter leszállók létesítésére is sor kerül a Tokaj – Zemplén Fejlesztési Program keretében.

A Sárospataki repülőtér a várostól 2 kilométerre keletre fekszik, időszakosan üzemelő füves repülőtér, mely négyüléses sportrepülőgépek fogadására is alkalmas, ennek kereskedelmi célú fejlesztése is a Borvidék további fejlődésére pozitív eredménnyel bírhat.

2. 11.5. Környezetbarát közlekedési módok fejlesztése

A térség turisztikai kínálatának egyik jelenlegi legnagyobb hiányossága az egyes turisztikai desztinációk elérhetőségének kérdése. Az európai közlekedési trendek és környezetbarát közlekedési módok előtérbe helyezésével kiemelten fontos annak megteremtése, hogy a térség fenntartható közlekedési eszközökkel bejárható legyen, racionális infrastrukturális háttérrel együtt.

3. Célrendszer koherencia vizsgálata (táblázatok)

Az átfogó célok és prioritások közötti kapcsolat bemutatása

	Prioritás/átfogó célok a Konceptió alapján	Magyarország elszámú borvidéke	Természetközeli, világörökségi kultúrtáj	Vonzó, élhető lakókörnyezet	Fejlett és versenyképes gazdasági térség
1.	Prémium minőségű borkészítés és gasztronómia feltételeinek megteremtése	X			X
2.	Helyi gazdaságélénkítés	X			X
3.	Világörökségi kultúrtáj védelme		X		
4.	Szellemi örökség és kultúra ápolása		X	X	
5.	Egyedi természeti értékek megőrzése, fenntartható turizmusfejlesztés		X		
6.	Egyházi hagyományok ápolása		X		
7.	Kiegyensúlyozott oktatási és képzési struktúra kialakítása			X	X
8.	Turizmusfejlesztés	X	X		X
9.	Helyi közösségfejlesztés		X	X	
10.	Települési környezet fejlesztése			X	X
11.	Közlekedésfejlesztés			X	X

Illeszkedés az Európai Unió által meghatározott szakpolitikai célkitűzésekhez

sorszám	Prioritás/intézkedések	Intelligensebb Európa	Zöldebb, karbonmentes Európa	Jobban összekapcsolódó Európa	Szociálisabb Európa	Polgáraihoz közelebb álló Európa
1.	Prémium minőségű borkészítés és gasztronómia feltételeinek megteremtése					
1.2	Dűlőúthálózat fejlesztés		X	X		
1.3	Kutatás-fejlesztési tevékenység és innováció támogatása	X				
1.4	A helyi, minőségi alapanyagok előállításának támogatása		X			X
1.5	A Tokaji borok hazai és nemzetközi fogyasztásának pozicionálása			X		
sorszám	Prioritás/intézkedések	Intelligensebb Európa	Zöldebb, karbonmentes Európa	Jobban összekapcsolódó Európa	Szociálisabb Európa	Polgáraihoz közelebb álló Európa
2.	Helyi gazdaságélénkítés					
2.1	Mezőgazdasági termelést és értékesítést érintő fejlesztések		X			X

2.2	Erdőgazdálkodás		X			
2.3	Ipari fejlesztésekhez kapcsolódó intézkedések	X				
2.4	Kutatás-fejlesztés és innovációs tevékenységhez kapcsolódó intézkedések	X				
sorszám	Prioritás/intézkedések	<i>Intelligensebb Európa</i>	<i>Zöldebb, karbonmentes Európa</i>	<i>Jobban összekapcsolódó Európa</i>	<i>Szociálisabb Európa</i>	<i>Polgáraihoz közelebb álló Európa</i>
3.	Világörökségi kultúrtáj védelme					
3.1	Világörökségi Gondnokság működtetése és világörökségi feladatok ellátása					X
3.2	Világörökségi helyszínek, attribútumok megőrzése, turisztikai célú fejlesztése		X			
3.3	Településkép kialakítása és védelme					X
sorszám	Prioritás/intézkedések	<i>Intelligensebb Európa</i>	<i>Zöldebb, karbonmentes Európa</i>	<i>Jobban összekapcsolódó Európa</i>	<i>Szociálisabb Európa</i>	<i>Polgáraihoz közelebb álló Európa</i>
4.	Szellemi örökség és kultúra ápolása					
4.1	A borvidék, mint kulturális központ elérését szolgáló fejlesztések			X	X	X
4.2	Innovatív kulturális rendezvényhelyszínek fejlesztése, kulturális útvonalak és programkínálat kialakítása			X	X	X
4.3	Művészeti civil kezdeményezések és programsorozatok megvalósítása					X
4.4	Kreatív és kulturális iparhoz kapcsolódó tevékenységek fejlesztése			X	X	X
4.5	Gyerekek és fiatalok világörökségi és kultúra, sport iránti érzékenyítése					X
sorszám	Prioritás/intézkedések	<i>Intelligensebb Európa</i>	<i>Zöldebb, karbonmentes Európa</i>	<i>Jobban összekapcsolódó Európa</i>	<i>Szociálisabb Európa</i>	<i>Polgáraihoz közelebb álló Európa</i>
5.	Egyedi természeti értékek megőrzése, fenntartható turizmusfejlesztése					

5.1	Bodrog part rendezése, környezetileg fenntartható hasznosítása		X			
5.2	A természet bemutatását célzó helyszínek kialakítása		X			
5.3	A környezeti nevelést célzó helyszínek kialakítása		X			
sorszám	Prioritás/intézkedések	<i>Intelligensebb Európa</i>	<i>Zöldebb, karbonmentes Európa</i>	<i>Jobban összekapcsolódó Európa</i>	<i>Szociálisabb Európa</i>	<i>Polgáraihoz közelebb álló Európa</i>
6.	Egyházi hagyományok ápolása					
6.1	Egyházi kulturális örökség fejlesztése			X		X
6.2	Zarándokutak és kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése			X		X
sorszám	Prioritás/intézkedések	<i>Intelligensebb Európa</i>	<i>Zöldebb, karbonmentes Európa</i>	<i>Jobban összekapcsolódó Európa</i>	<i>Szociálisabb Európa</i>	<i>Polgáraihoz közelebb álló Európa</i>
7.	Kiegyensúlyozott oktatási és képzési struktúra kialakítása					X
7.1	Humán erőforrás-fejlesztés	X				X
7.2	Felsőoktatási képzésfejlesztés, tudományos ismeretterjesztés	X				
7.3	Duális képzésfejlesztés	X				
sorszám	Prioritás/intézkedések	<i>Intelligensebb Európa</i>	<i>Zöldebb, karbonmentes Európa</i>	<i>Jobban összekapcsolódó Európa</i>	<i>Szociálisabb Európa</i>	<i>Polgáraihoz közelebb álló Európa</i>
8.	Turizmusfejlesztés			X		X
8.1	Szálláshely-szolgáltatás fejlesztés			X		X
8.2	Élményhelyek, témaparkok komplex fejlesztése			X		X
8.3	A kerékpáros turizmus feltételeinek javítása		X	X		X
8.4	Vízi turisztikai fejlesztések megvalósítása a Bodrog parton és a Tiszán		X	X		X
8.5	Aktív turizmus fejlesztése, extrém sportok feltételeinek kialakítása			X		X
8.6	Falusi és agroturisztikai fejlesztések			X		X
8.7	Minőségi gasztronómiai vendéglátóhelyek			X		X

	kialakításának ösztönzése					
8.8	Egészségturizmushoz kapcsolódó fejlesztések			X		X
sorszám	Prioritás/intézkedések	<i>Intelligensebb Európa</i>	<i>Zöldebb, karbonmentes Európa</i>	<i>Jobban összekapcsolódó Európa</i>	<i>Szociálisabb Európa</i>	<i>Polgáraihoz közelebb álló Európa</i>
9.	Helyi közösségfejlesztés				X	X
9.1	Lakóhelyi közösségek fejlesztése, közösségi aktivitás erősítése				X	X
9.2	Helyi, települési, világörökségi és térségi identitás erősítése				X	X
9.3	Közösségi terek létrehozása, fejlesztése				X	X
9.4	Társadalmi kohézió és szociális háló erősítése			X	X	X
9.5	Közösségek gazdasági önszerveződésének erősítése			X	X	X
sorszám	Prioritás/intézkedések	<i>Intelligensebb Európa</i>	<i>Zöldebb, karbonmentes Európa</i>	<i>Jobban összekapcsolódó Európa</i>	<i>Szociálisabb Európa</i>	<i>Polgáraihoz közelebb álló Európa</i>
10.	Települési környezet fejlesztése		X			
10.1	Szociális, egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése				X	X
10.2	Települési közszolgáltatások és speciális szolgáltatások fejlesztése		X			X
10.3	Közműellátottság, energetika, klíma- és energiatudatosság		X			X
sorszám	Prioritás/intézkedések	<i>Intelligensebb Európa</i>	<i>Zöldebb, karbonmentes Európa</i>	<i>Jobban összekapcsolódó Európa</i>	<i>Szociálisabb Európa</i>	<i>Polgáraihoz közelebb álló Európa</i>
11.	Közlekedésfejlesztés		X	X		
11.1	Gyalogos és kerékpáros fejlesztések		X	X		
11.2	Közúti fejlesztések		X	X		
11.3	Vasútfejlesztések		X	X		
11.4	Légi közlekedési kapcsolatok fejlesztése		X	X		
11.6	Környezetbarát közlekedési módok fejlesztése		X	X		

4. A Programvégrehajtás kommunikációs és partnerségi terve

A program prioritásai mentén megvalósuló fejlesztési javaslatok ágazati operatív programokból történő finanszírozhatóságát az egyes intézkedések céljainak és főbb beavatkozásainak azonosítását tartalmazó táblázatok tartalmazzák.

Törekedni kell a különböző gazdasági szférák (többek között a Tokaji borvidék turizmus-, közlekedés-, és gazdaságfejlesztési) stratégiái, terveinek készítése során arra, hogy a programban meghatározott fejlesztési javaslatok beépülése és érvényesülése biztosított legyen.

A térség múltjában, valamint a jelen gazdasági életében is fontos szerepet játszik a nemfémes ásványi nyersanyagok bányászata. A tevékenység további működéshez ki kell dolgozni a térségre vonatkozó regionális bányászati stratégiát, melynek keretében ütemezetten meg kell határozni a történeti tájon belüli bányászati tevékenységre vonatkozó szabályozásokat és a további kiaknázás területi és mennyiségi jellemzőit, a térségi magasépítést kiszolgáló kőbányászat helyszíneinek és volumeneinek, valamint különleges ásványok hozzáférési feltételeinek figyelembevételével.

A programban megjelölt intézkedések során tervezett fejlesztésekkel kapcsolatban, döntéshozatalban, a fejlesztések szakszerű tervezése és végrehajtása érdekében a Világörökségi Tervtanács bevonása szükséges.

4. 1. Partnerségi terv

A Tokaji Borvidék Kiemelt Térség területfejlesztési koncepciójának, stratégiai és operatív programjának jóváhagyását az 1996. évi XXI. törvény (továbbiakban Törvény) a Kormány hatáskörébe utalja, vagyis a döntéshozás a Kormány kizárólagos hatásköre. A Tokaji Borvidék Fejlesztési Tanács (továbbiakban TBFT) a döntéshozás vonatkozásában kulcsszereplő, tekintettel arra, hogy a jóváhagyandó tervezetet munkaszervezete, a Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nonprofit Kft (továbbiakban TBFNKft) készíti elő, így annak tartalmára jelentős hatást gyakorol.

A világörökséggel kapcsolatos kötelezettségek teljesítésével és lehetőségeinek hasznosulásával összefüggő, illetve a helyi önkormányzati érdekérvényesítés feltételeit – összhangban az elfogadás előtt álló Világörökségi Kezelési Tervvel – a Törvény szerinti TBFT tagokkal azonos szinten biztosítani szükséges.

A hatékony és fenntartható területfejlesztéshez elengedhetetlen a térségi fejlesztési elképzelésekbe, irányokba és megvalósulási folyamatokba tevékenyen bekapcsolódó, közös gondolkodásra, együttműködésre, térségi kezdeményezésekre és érdekképviselőkre a partnerségi folyamat során alkalmassá tett és/vagy váló további térségi szereplőkkel való együttműködés kialakítása és fenntartása.

Térségi szereplőnek tekintünk minden a térség társadalmi-gazdasági életébe és környezeti fenntarthatóságába és fejlesztésébe aktívan bekapcsolódó helyi vállalkozót és munkaadót, civil szervezet és társadalmi kezdeményezést, illetve a helyi lakosságot, azon belül is kiemelten a halmozottan hátrányos helyzetű, jelentős munkanélküliséggel, szegénységgel, lakhatási problémákkal küzdő népeiséget, mely szereplőkkel mind a tervezési időszakok, mind a programok megvalósulási fázisában törekszünk a konstruktív együttműködésre.

Az Európai Unió támogatással megvalósuló fejlesztések vonatkozásában kiemelt partnerek az Európai Unió döntéshozási és végrehajtási intézményei:

- Egyrészt közvetetten: az Európa 2020 stratégia és a különböző fejlesztési alapokkal kapcsolatos rendelkezések,
- más, a társfinanszírozástól függetlenül is betartandó szabályozások (pl. eredetvédelem, Natura2000 stb.) révén,
- illetve a végrehajtásban, társfinanszírozóként.

Nemzetközi partnerek között kiemelendő még a Világörökség Bizottság, amely a világörökség listára vett területek vonatkozásában rögzít olyan irányelveket, amelyek a területfejlesztési döntéseket befolyásolhatják (ilyen módon a döntéshozásra hatnak közvetetten).

A térség fejlesztésének komplexitása és a környező területekkel való összekapcsolódása miatt fontos a Tokaji borvidék szlovákiai területével és a térség környező magyarországi településeivel és tájegységeivel való együttműködés kialakítása és fenntartása.

A partnerségi terv célja, feladatai, tartalma

A Partnerségi terv készítésének kötelezettségét a területfejlesztési koncepciók, programok tartalmi követelményeit szabályozó 218/2009 (X.6.) kormányrendelet 13. §-a írja elő.

A térségfejlesztési dokumentumokat megalkotó, az irányokat és intézkedéseket kijelölő szervezet, jelen esetben a TBFT munkaszervezetének stratégiaalkotásának kevésbé hatalmi

alkufolyamatnak, mint szervezeti tanulási folyamatnak kell lennie, miközben a különféle térségi szereplők között kialakul és fennmarad egy konstruktív együttműködési folyamat. Egy ilyen stratégiaalkotás központ eleme a különböző tudások, vélemények és javaslatok integrálása, konszenzuskeresés, a folyamatos monitoring és fejlesztés, korrigálás. Ezért ki kell építeni a kommunikáció rendszerét a szervezet és a térség életét meghatározó szereplők között, melyhez ki kell dolgozni a visszacsatolás és társadalmasítás megfelelő folyamatát.

A 27 településre kiterjedő területi tervezés munkarészeként kidolgozandó partnerségi terv a társadalmasítási folyamat menedzselésének eszköze. Meghatározza a társadalmasítási folyamat átfogó célját és várható hatásait, specifikus céljait, stratégiáját, végül a folyamat megvalósulásának menetét, szabályait és operatív eszközeit. A folyamat közben tarthatósága, átláthatósága, infrastrukturális, pénzügyi igényeit és humán erőforrás feltételeit, tartalmi lépéseit, az egyes lépések célját és módszereit, a visszacsatolás és folyamatkövetés módszerét és eszközeit.

A társadalmasítás szervezeti keretei

A területfejlesztési tervezés szervezeti keretei

- részben jogszabályilag rendezettek,
- részben egyedi kormányzati döntések alapján kialakított,
- részben pedig a tervezésért felelős TBFT egyedi döntése szerint alakítható.

A bevonandók, érintett célcsoportok körét a Világörökségi Kezelési Terv készítői behatóan feltárták, e munka eredménye a területfejlesztési tervezés partnerségi folyamata során jó kiindulási alap volt.

A Területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvény szabályozza a területfejlesztés intézményrendszerét, ezen belül a fejlesztési dokumentumok és irányok társadalmasítási kereteit.

A kiemelt térségi területfejlesztés intézményi rendszerének fő elemei:

- a döntéshozás – Kormány;
- a tervezés és a fejlesztés irányító szervezete – Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács, a tervezés-fejlesztés munkaszervezete – Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nonprofit Kft.

A társadalmasítási folyamat szervezetei, egységei és kezdeményezői:

- TBFT munkaszervezete;
- jogszabályban előírtak és azon túli véleményező;
- a széles nyilvánosságot megszólító kezdeményezések.

A partnerségi folyamat felépítése

A partnerségi folyamat mérföldkövei az alábbiak:

- Előkészület
- Partnerségi terv elkészítése,
- Lebonyolítás
- Összegyűjtött, rendszerezett vélemények, állásfoglalásokról, ajánlásokról készült emlékeztetők elkészítése,
- Javaslatok, vélemények, állásfoglalások beépítése a tervbe, jóváhagyandó tervezet elkészítése.
- Jóváhagyás
- TBFT felterjeszhetőnek nyilvánítja a tervezetet és felkéri a munkaszervezetet a felterjesztésre;
- Kormány általi elfogadás, kormányhatározat kihirdetése (amennyiben szükséges az adott dokumentumnál)
- Dokumentum közzététele.

5. Monitoring és értékelési terv

A Tokaji Borvidék Fejlesztési Program, az abban kitűzött fejlesztési prioritások és az azok elérését szolgáló intézkedések sikeres megvalósulását, valamint az ezek alapján jelentkező változásokat, eredményeket évente szükséges rögzíteni és jelenteni a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács számára. A program időarányos teljesüléséről készített beszámoló elkészítése az előzetesen meghatározott monitoring és értékelési terv alapján történik. A monitoring tevékenység elvégzéséhez olyan mutatókat kell előzetesen meghatározni, amelyek egyértelműen jelzik a borvidék területfejlesztési programja szerint történő fejlődést. A Tokaji Borvidék területi monitoringja a területi monitoring rendszerről alkotott kormányrendeletben 37/2010. (II. 26.) foglaltakkal összhangban készül el. A törvény értelmében a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács a munkaszervezet által elemzi és értékeli a kiemelt térségi szintű területi monitoring rendszer működését, elemzi a kiemelt térség helyzetét bemutató éves és több éves elemző jelentést, évente tájékoztatást ad a területfejlesztési stratégia tervezéséért, valamint a területfejlesztésért felelős miniszter, a területileg érintett megyei önkormányzatok részére a kiemelt térségi területi monitoring rendszer működéséről és a kiemelt térségi értékelési jelentésekről a tárgyévet követő március 31-ig elvégzi a területfejlesztési koncepció felülvizsgálatát, valamint a felülvizsgálat alapján a koncepció módosítását, elvégzi a területfejlesztési program előzetes, közbülső és utólagos értékelését, valamint az előzetes és közbülső értékelés alapján a felülvizsgálatát. Az éves monitoring és értékelési tevékenység abban is segítséget nyújt, hogy meghatározásra kerüljenek a következő időszak feladatai, amelyek a célértékek eléréséhez szükségesek, illetve a fejlesztések sorrendjét alakító, esetleges hangsúly átrendeződések, figyelembe véve a makro- és mikrogazdasági környezet és egyéb meghatározó tényezők alakulását.

Az operatív intézkedések, kapcsolódó fejlesztési projektek alakulását, melyek hazai és közösségi forrásokból (operatív programok felhívásai alapján) valósulnak meg az egyes projektek szintjén az egyes mérföldkövekhez elkészítendő projekt előrehaladási jelentések vizsgálják.

Jelen stratégia megvalósulásának nyomon követésére, a program által generált közvetlen és azonnali hatásokat szemléltető eredménymutatók határozhatók meg. A fejlesztések hosszabb

távon és közvetlenül jelentkező következményeit hatásindikátorok segítségével lehet figyelemmel kísérni.

Az eredmény- és hatásindikátorok, olyan főbb társadalmi-gazdasági és környezeti mutatók, amelyek a Központi Statisztikai Hivatal területi, vagy a települési önkormányzatok, Kormányhivatalok statisztikája alapján jelölhető ki. Ugyanis a hivatalos nyilvántartású, hosszú távú időszakkal rendelkező adatok alkalmasak a változások évenként történő értékelésére. A legfontosabb indikátorok alapvető társadalmi és gazdasági mutatószámokhoz köthetők, hiszen az elsődleges cél a térség népességcsökkenésének és drasztikus előregedésének csökkentése, valamint a vállalkozások számának, a foglalkoztatottságnak növelése.

Az alábbiakban a program végrehajtása során a térségre gyakorolt hatások vizsgálatára alkalmas eredmény- és hatásmutatók kerültek összegyűjtésre:

Mutató	A mutató legfrissebb értéke	2027.	Megjegyzés
Állandó népesség száma	69 858 fő	+5%	A népességfogyás megállítása, a lakosságszám minimális növelése.
Öregedési index	145,6%	140%	Cél elsődlegesen a lakosság előregedésének megállapítása.
Munkanélküliségi ráta	7,4%	4%	Pandémia előtti értékek elérése, esetleges csökkenése.
Regisztrált vállalkozások száma	12 579 db	14 000 db	Vállalkozásösztönzés növelése.
Bortermelés	118 503 hl	+2%	Minőségi, prémium borok elsődlegesen.
Kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégek száma	89 001	200 000	Az attrakciók számának és minőségének növelése.
Kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált vendégéjszakák száma	168 818	400 000	Minőségi szálláshely létesítése.
Egy adófizetőre jutó SZJA értéke	2 359 ezer Ft (2018. év)	3 500 ezer Ft	A lakosság jövedelmi szintjének javítása.

A monitoring tervben fentebb bemutatott általános és az operatív programrészben bemutatott intézkedés-specifikus monitoring mutatók elemzését követően kerülhet sor a jelentések, beszámolók részeként a szöveges értékelések elkészítésére, melyek feltárják a változások, az előrehaladásban megfigyelt eltérések mögött álló lehetséges okokat (az eltel

egy évben keletkező háttéranyagok és ismeretek tanulmányozásával és beépítésével) és következtetéseket. Továbbá az ezen értékelésből adódó feladatokat és a fejlesztések jövőbeni megvalósításával kapcsolatos megállapításokat, miszerint az adott prioritás adott intézkedése kapcsán, mely elemek teljesültek részben vagy egészben, melyek igényelnek további beavatkozásokat, melyek megvalósítása várható a jövőben, és melyek azok, amelyek a körülmények megváltozása miatt hátrébb sorolódnak a fejlesztési ütemtervben vagy esetleg elhagyhatók.

6. A programmegvalósítás intézményrendszere, finanszírozási háttér

---

A térségi fejlesztési tanács működéséhez, illetve a térségére vonatkozó hazai fejlesztéspolitikai célok elősegítését szolgáló szakmai projektek, programok előkészítésének, végrehajtásának támogatásához szükséges pénzügyi fedezetet a költségvetési hozzájárulás és a pályázatokon elnyert források biztosítják. A Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács dönt a hatáskörébe utalt pénzeszközök felhasználásáról, és megállapodást köthet az érintett tárcákkal az egyes fejlesztési programok finanszírozásáról. A térségi fejlesztési tanács megállapodhat a megyei közgyűlésekkel és más, a térségi fejlesztési programokban közreműködőkkel a programok és fejlesztések finanszírozásáról.

A kiemelt térségek decentralizált területi felelőseivel, így a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanáccsal minden operatív program irányító hatósága együttműködik. A Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács felelős a kiemelt térség stratégia és operatív fejlesztési programjának elkészítésért, ami alapján a kormány határozatot hoz a kiemelt programokról. A kormány határozatához további egyeztetések szükségesek a finanszírozást biztosító, elsősorban ágazati operatív programok irányító hatóságaival.

A térség operatív programja tartalmazhat olyan kiemelt térségi intézkedések, amelyek megvalósításáért a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács a felelős, illetve olyanokat is, melyek a borvidék területén valósulnak meg más szervezetek felelősségében (pl. állami szervezetek, vállalkozások, civil szervezetek, települési önkormányzatok). A térségi intézkedések kapcsán a Tanács felelőssége, hogy előterjessze a térség operatív programját, illetve a program alapján megszületendő kormányhatározat alapján támogatandó térségi intézkedési programokat

támogatói döntésre a közreműködő szervezetnek. A kiemelt térségi intézkedések megvalósítását a Tanács követi nyomon, az irányító hatóságok által nyújtott támogatási információk alapján. A Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács munkaszervezeti feladatait a Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nonprofit Kft. látja el.

6. 1. Finanszírozási háttér

A Partnerségi Megállapodás hatálya alá hét (hat ágazati, egy területi) operatív program tartozik, amelyek áttekintését követően kerültek hozzárendelve az intézkedésekhez. A hét operatív program a következő:

Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz): Az operatív program az Unió által meghatározott Intelligens Európa (PO1) szakpolitikai célkitűzéshez kapcsolódik, és a modern kihívásoknak megfelelő, lehető legmagasabb szintű elektronizált és automatizált működést biztosító közszolgáltatásokat fejleszt.

1. prioritási tengely: Közszolgáltatások digitalizációja

Alcélok:

- 1.1 Digitális transzformáció;
- 1.2 Adatvezérelt közigazgatás;
- 1.3 Helyi közszolgáltatások digitalizációja

2. prioritási tengely: Elektronikus közszolgáltatások összehangolása

Alcélok:

- 2.1 Nyilvántartások közötti átjárhatóság;
- 2.2 Állami alkalmazásfejlesztés konszolidációja

Emberi Erőforrásfejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz): Az operatív program a negyedik szakpolitikai célkitűzést (PO4 – szociálisabb Európa) támogatja, ám kiegészítő jelleggel hozzájárul az ötödik célkitűzéshez (PO5 – a polgáraihoz közelebb álló Európa) is. Célja a szociális felzárkózás támogatása Magyarországon.

1. prioritási tengely: Egészségügyi fejlesztések

2. prioritási tengely: XXI. századi köznevelés

3. prioritási tengely: Társadalmi felzárkózási fejlesztések

4. prioritási tengely: Szociális fejlesztések
5. prioritási tengely: Rászoruló személyek támogatása
6. prioritási tengely: Család- és ifjúságügyi fejlesztések

Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP Plusz): a programot teljes egészében az Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra Alap (ETHAA) finanszírozza. A kohéziós politikában alkalmazott szakpolitikai célok közül az Európai Unió második szakpolitikai céljához (PO2) kapcsolódik: „Zöldebb, karbonszegény Európa”. Célja a fenntartható, innovatív technológiákat alkalmazó hazai halgazdálkodás előmozdítása, a termelői bázisok és a halgazdálkodással foglalkozó vállalkozások fejlesztése, a fogyasztók minőségi haltermékekkel való ellátása.

1. Prioritási tengely: A fenntartható halászat támogatása és a vízi biológiai erőforrások megőrzése

Egyedi célkitűzések:

1. Hozzájárulás a vízi biodiverzitás és ökoszisztémák védelméhez és megőrzéséhez;
2. A hatékony halászati ellenőrzés és nyomon követhetőség, valamint a tudományos alapú döntéshozatalhoz szükséges megbízható adatok támogatása

2. prioritási tengely: A fenntartható akvakultúra tevékenységek, valamint a halászati és akvakultúra termékek feldolgozásának és marketingjének támogatása

Egyedi célkitűzések:

1. A fenntartható akvakultúra tevékenységek támogatása;
2. A halászati és akvakultúra termékek marketingjének, minőségének és hozzáadott értékének, valamint ezen termékek feldolgozásának támogatása

Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz): Az operatív program az Unió által meghatározott „Zöldebb, karbonszegény Európa” (PO2) és kiemelten a „Jobban összekapcsolt Európa – mobilitás és regionális IKT-összekapcsoltság” (PO3) szakpolitikai célkitűzésekhez kapcsolódik, célja a fenntartható és intelligens mobilitásra való áttérés.

1. prioritási tengely: Tiszta üzemű városi-elővárosi közlekedés erősítése

Alcél:

1.1 A városi környezet biodiverzitásának, környezetbarát infrastruktúrájának megerősítése, valamint a környezetszennyezés csökkentése

2. prioritási tengely: TEN-T vasúti és regionális intermodális közlekedés fejlesztése

Alcél:

2.1 Az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliens, intelligens, biztonságos és intermodális TEN-T fejlesztése

3.prioritási tengely: Fenntarthatóbb és biztonságosabb közúti mobilitás

Alcél:

3.1 Fenntartható, az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliens, intelligens, biztonságos és intermodális TEN-T;

3.2 Fenntartható, az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliens, intelligens és intermodális nemzeti, regionális és helyi mobilitás kialakítása, ideértve a TEN-T-hez való hozzáférés javítását és a határon átnyúló mobilitást is

Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz): Célja, hogy a vállalkozások technológiájukat, működésüket megújítva kedvezőbb pozíciót alakítsanak ki hazai és külföldi piacokon, a globális értékláncokban, hozzájárulva a társadalom életszínvonalának javulásához, a foglalkoztatás bővítéséhez és a munkahelyek védelméhez, Magyarország további fenntartható gyarapodásához és az EU versenyképességének növekedéséhez.

3. prioritási tengely: Vállalkozásfejlesztés, kiemelt stratégiai ágazatok fejlesztése, digitalizáció

Specifikus célok:

1.1. A kkv-k növekedés és versenyképesség előmozdítása

1.2. A digitalizáció polgárok, vállalkozások és kormányok előnyére fordítása

2. prioritási tengely: Kutatás, fejlesztés, innováció

Specifikus célok:

2.1. A kutatási és innovációs kapacitások megerősítése, valamint előrehaladott technológiák bevezetése;

2.2. Készségfejlesztés az intelligens szakosodáshoz, ipari átalakuláshoz és vállalkozáshoz

3. prioritási tengely: Fenntartható munkaerőpiac

Specifikus célok:

3.1 A foglalkoztatásba való bejutás javítása minden munkanélküli, különösen pedig a fiatalok és a tartósan munkanélküliek, valamint az inaktív személyek számára, előmozdítva az önfoglalkoztatást és a szociális gazdaságot

3.2 A nők munkaerőpiaci részvételének előmozdítása, a munka és a magánélet megfelelőbb egyensúlya, ideértve a gyermekgondozás igénybevételét, az egészséges munkakörnyezetet, a munkavállalók, a vállalkozások és a vállalkozók változáshoz való alkalmazkodását

3.3 Az egész életen át tartó tanulás – különösen a készségek rugalmas fejlesztésére és az átképzésre irányuló lehetőségek – elősegítése mindenki számára, figyelembe véve a digitális készségeket, a munkaerő-piaci igényekre alapozva megfelelőbben előre jelezve a változásokat és az új készségek iránti igényeket, megkönnyítve a pályamódosítást és elősegítve a szakmai mobilitást

4. prioritási tengely: Ifjúsági garancia

Specifikus célok:

4.1 A foglalkoztatásba való bejutás javítása minden munkanélküli, különösen pedig a fiatalok és a tartósan munkanélküliek, valamint az inaktív személyek számára, előmozdítva az önfoglalkoztatást és a szociális gazdaságot

5. prioritási tengely: Felsőoktatás, szakképzés

Specifikus célok:

5.1 Az oktatási és képzési rendszerek minőségének, eredményességének és munkaerőpiaci relevanciájának fejlesztése, a kulcskompetenciák – többek között a digitális készségek – elsajátításának támogatása céljából

5.2 A minőségi és befogadó oktatásba és képzésbe való egyenlő bejutás és ezek elvégzése, különösen a hátrányos helyzetű csoportok számára, a kisgyermekkor oktatástól és gondozástól az általános és a szakmai oktatáson és képzésen keresztül a felsőoktatásig, valamint felnőttoktatás és -tanulás, ideértve a tanulási mobilitás előmozdítását mindenki számára

6. prioritási tengely: Turizmus, örökségvédelem

Specifikus célok:

6.1 Integrált társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi fejlődés, kulturális örökség és biztonság előmozdítása városi területeken

6.2 Integrált helyi társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi fejlődés, kulturális örökség és biztonság előmozdítása, többek között vidéki és part menti területeken, közösségvezérelt helyi fejlesztés révén is.

Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz): Az operatív program elsődlegesen az Unió által meghatározott A polgárokhoz közelebb álló Európa (PO5) szakpolitikai célkitűzéshez kapcsolódik. Célja a kevésbé fejlett régióinak és fejlett régiójának területi alapú, térségi és települési fejlesztéseit támogatja, kiemelt figyelmet fordítva a legkevésbé fejlett régiók és elmaradott térségek fejlesztésére. A program elsődlegesen a helyi önkormányzati fejlesztéseket finanszírozza, valamint szerepet vállal a kiemelt térségek és gazdasági zónák fejlesztésében és az elmaradott térségek felzárkózásának támogatásában is.

1. prioritási tengely: Versenyképes megye

1.1 Helyi gazdaságfejlesztés, helyi és térségi turizmus

1.2 Településfejlesztés, települési szolgáltatások, szociális célú városrehabilitáció ERFA elemei;

1.3. Helyi és térségi közszolgáltatások

1.4. Fenntartható városfejlesztés

2. prioritási tengely: Klímabarát megye

2.1 önkormányzati energetikai beavatkozások;

3. prioritási tengely: Területi humán fejlesztések (PO4/ESZA+)

3.1. Helyi foglalkoztatási együttműködések

3.2. Fenntartható városfejlesztés

3.3 Szociális célú városrehabilitáció ESZA+ elemei

3.4. Közösség, kultúra, szabadidő helyi fejlesztések

3.5. Helyi humán fejlesztések

4. prioritási tengely: Budapest infrastrukturális fejlesztések (ERFA)

4.1. Budapest területi alapú ERFA fejlesztései

5. prioritási tengely: Budapest humán fejlesztések (ESZA+)

5.1. Budapest területi alapú ESZA+ fejlesztései

Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz): Célja a globális kihívásokra, így az éghajlatváltozásra, a környezetszennyezésre, a biológiai sokféleség csökkenésére, a természeti erőforrások túlzott kihasználására adható válaszok kidolgozása.

1. prioritási tengely: Vízgazdálkodás, katasztrófakockázat csökkentés

Intézkedések:

1.1 Katasztrófakockázat csökkentés éghajlatváltozás;

1.2 Vízgazdálkodás

2. prioritási tengely: Körforgásos gazdasági rendszerek és fenntarthatóság

Intézkedések:

- 2.1 Fenntartható vízi közmű rendszerek;
- 2.2 Települési zöld infrastruktúra;
- 2.3 A körforgásos gazdaságra való átállás

3. prioritási tengely: Környezet- és természetvédelem

Intézkedések:

- 3.1 Környezetvédelem;
- 3.2 Természetvédelem

4. prioritási tengely: Megújuló energiagazdaság

Intézkedések:

- 4.1 Energiahatékonysági intézkedések előmozdítása;
- 4.2 A megújuló energiák ösztönzése;
- 4.3 Intelligens energiarendszerek, -hálózatok és -tárolás fejlesztése;
- 4.4 Éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás

5. prioritási tengely: Igazságos átmenet

Helyreállítási és Ellenállóképeségi Eszköz (RRF): Az Európai Unió nyújtotta Helyreállítási Alap megadja a lehetőséget arra, hogy a tagállamok a koronavírus okozta járvány következményeit enyhítsék, és újra növekedési pályára állhassanak. Az uniós eszköz főként állami beruházások és reformok felgyorsítását célozza meg. Az RRF által nyújtott támogatások, hitelek közvetlen kedvezményezettjei a tagállamok, akik a forrásokat a kiadásoktól függetlenül, teljesítmény alapon tudják lehívni. A helyreállítást a következő pilléreken alapuló intézkedések hivatottak fokozni:

- 1. Zöld átállás
- 2. Digitális transzformáció
- 3. Intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés (beleértve a gazdasági kohéziót, a foglalkoztatást, a termelékenységet, a versenyképességet, a kutatást, a fejlesztést és az innovációt, valamint az erős kis- és középvállalkozásokat magában foglaló, jól működő belső piacot)
- 4. Társadalmi és területi kohézió

5. Egészségügy, valamint gazdasági, társadalmi és intézményi reziliencia, többek között a válsághelyzetekre való felkészültség és a válsághelyzetekre való reagálási képesség növelése céljából

6. A következő generációra, a gyermekekre és a fiatalokra – így például az oktatásra és a készségekre – vonatkozó szakpolitikák.

Megvizsgáltuk az INTERREG CBC lehetséges illeszkedését is, tekintettel arra, hogy a Borvidék határmenti térség, és több projektet is megvalósított már INTERREG együttműködés keretében, ennek a jövőben továbbra is folytatódni szükséges, legyen szó infrastruktúrafejlesztésről, turisztika-, kutatási vagy egyéb gazdasági együttműködésről.

Az EU források mellett megvizsgáltuk, hogy potenciálisan milyen hazai források érhetőek el, vagy várhatóan fognak megnyílni a jövőben az akcióterv egyes elemeinek támogatására, így áttekintettük a Kisfaludy Szálláshelyfejlesztési Konstrukciót is.

A Magyar Turisztikai Ügynökség által gondozott Turisztikai Fejlesztési Célelőirányzat 2017 és 2020 között jelentős összeggel támogatott szálláshelyi fejlesztéseket. Így például 2017-18 folyamán szállodafejlesztési támogatási programokat hirdettek a kiemelt turisztikai fejlesztési térségekben, amelyek 3-5*-os szállodák vagy panziók létesítését támogatták, régiótól függően maximálisan 45-70%-os támogatási mértékekkel. Szállodák esetében a támogatási összeg 250 millió és 3 milliárd forint között, panziók esetében 25-315 millió forint között alakulhatott, a szálláshely kategóriájától függően eltérő fajlagos összegekkel. A pályázatra önkormányzatok, intézményeik és az általuk alapított gazdasági társaságok is jelentkezhetnek, az alábbi kiemelt turisztikai térségekben:

- Tokaj, Felső-Tisza és Nyírség kiemelt turisztikai fejlesztési térség
- Sopron-Fertő kiemelt turisztikai fejlesztési térség
- Balaton kiemelt turisztikai fejlesztési térség
- Dunakanyar kiemelt turisztikai fejlesztési térség

Meghirdettek továbbá az országos szinten nagy kapacitású szállodák fejlesztése pályázatot (100+ szobás szállodák fejlesztésére, regionális korlátozás nélkül), és megjelent magánzálláshelyek és egyéb szálláshelyek fejlesztése pályázat is 2020-ban, amely a kisebb magánzállásadókat célozta meg. Mindegyik szálláshely-típus tekintetében számos fejlesztés

valósult meg a Borvidéken, így a nagyobb volumenű beruházások (pl. Tokaj, Sárospatak) és kisebb felújítások, létesítések a minőségi kínálat irányába vezették a Borvidéket, mint desztinációt.

Végül a Koncepcióban részletesen bemutatásra került a Tokaj-Zemplén Térség fejlesztési program, annak főbb tématerületei és a fejlesztésekhez előirányzott keretösszeg, ennek kezelése, a program végrehajtása a Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács és munkaszervezetének egyik fő feladata az elkövetkező években.

7. Tervezési folyamat és társadalmasítás leírása

A Tokaji borvidék területfejlesztési programjának egyeztetési fázisában, a partnerségi, véleményezési szakasz során érkező vélemények beépítésével együtt készül a program javaslattevő intézkedéseinek környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak értékelése. A Tokaji borvidék fejlesztési programja a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009.(X.6.) Korm. rendelettel, valamint a hatályos világörökségi kezelési tervvel összhangban készült el. A területfejlesztési program célrendszerének, prioritásainak és a kapcsolódó intézkedéseinek meghatározása során a világörökség kiemelkedő egyetemes értékének megóvása és a környezeti fenntarthatóság és környezetvédelem szempontjainak következetes érvényesítésére (környezetterhelés csökkentése, fenntartható tájhasználat ösztönzése stb.) került sor, melyek a Stratégia horizontális fejlesztési céljai között nevesítésre is kerültek. A 2011. évi LXXVII. törvény a világörökségről és a 315/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet a világörökségi kezelési tervről, a világörökségi komplex hatásvizsgálati dokumentációról és a világörökségi várományos helyszínekről gondoskodik a terület megfelelő kezeléséről.

A program területi hatásvizsgálata a 218/2009. (X.6.) Korm.rendelet 9. melléklete – A területi tervek megalapozását szolgál területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat tartalmi követelményei) – figyelembevételével kerül kidolgozásra. A területi hatásvizsgálat környezeti munkarésze az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet előírásainak megfelelően készül el. A környezeti értékelés (SKV)

továbbá tartalmazza a fejlesztések országhatáron áterjedő környezeti hatások kezelésére vonatkozó megállapításokat is a 132/2010. (IV. 21.), illetve a 275/2004. (X. 8.) Korm. rendeletek figyelembevételével.

Továbbá vizsgálja azon intézkedéseket, melyek hozzájárulnak a Nemzeti Környezetvédelmi Program által a környezeti programok felszámolása és az értékek megőrzése érdekében meghatározott legfontosabb célkitűzések teljesüléséhez. A környezeti értékelés összefoglalja, hogy a Nemzeti Környezetvédelmi Program tematikus akcióprogramjai milyen relevanciával bírnak a Tokaji borvidék fejlesztési programja szempontjából.

A környezeti hatásvizsgálat egyes fejezeti részletesen értékeli:

- a program környezetvédelmi összefüggéseit,
- a környezetvédelmi célok és szempontok megjelenését,
- a környezeti állapot várható (negatív/pozitív) változásait a programban meghatározott prioritások elérésének hiányában,
- a program prioritásainak az egyes környezeti elemek és rendszerek tekintetében várható közvetlen hatásait.

A területfejlesztési program megvalósulásának elmaradása kedvezőtlenül hat a borvidék környezetminőségére. A környezet érzékeny fejlesztések tekintetében pedig meghatározza azokat a beavatkozásokat, melyekkel a környezetre gyakorolt negatív hatások mérsékelhetők. A környezeti értékelés vizsgálja továbbá a programban foglaltak országhatáron átnyúló hatásait is.

A társadalmi hatásvizsgálat a kiegyensúlyozott társadalmi szerkezet megteremtését célozva részletesen értékeli az egyes fejlesztési intézkedések társadalmi egyenlőtlenségek felszámolására, az intézkedések hátrányos helyzetű társadalmi csoportokra, a térségre jellemző, kedvezőtlen demográfiai trendekre, a térség népességmegtartó erejére, a foglalkoztatási és munkaerőpiaci viszonyaira gyakorolt hatását.

A gazdasági hatásvizsgálat a program prioritásainak és intézkedéseinek a borvidék gazdaság szerkezetére, a térség gazdasági erejének, jövedelemtermelő képességének növelésére, a helyi gazdaságélénkítésre, az egyes gazdasági ágak versenyképességére gyakorolt hatásait értékeli.

